БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 173 (920)

30 АВГУСТ ЖУМА 1957 ЙИЛ

БАҲОСИ 20 ТИЙИН

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида

Ўзбек халқи ўзининг бутун тарихи давомида маданиятнинг қимматли ёдгорликларини яратиб келди. Ана шу қадимий ёдгорликлар унинг фахридир ва миллий бойлигидир. Республика территориясида катта бадиий ва маданий қимматга эга бўлган минглаб архитектура, тарих, санъат ва археология ёдгорликлари бор. Чунончи, Самарқанддаги Регистон билан уйғунлаштирилиб солинган Улуғбек, Шердор ва Тиллакори мадрасалари, темурийлар сағонаси, Шохизинда ансамбли. Бухородаги Колон масчити ва минораси. Мираб мадрасаси, Лабиҳовуз ансамбли, Хивадаги Кухна арк, Ичанқалъа архитектура ансамбли ва бошқалар моддий маданиятнинг бутун жаҳонга машҳур ёдгорликларидир.

Ана шу ёдгорликлар совет кишиларининг ва Ўзбекистоннинг тарихий жойларини келиб кўрган чет эл мамлакатлари кўп вакилларининг чуқур ҳурматига сазовор бўлмоқда ва уларни қойил қолдирмоқда.

Ўзбек халқи ва ҳукумат ана шу ёдгорликларни табиатнинг стихияли кучлари томонидан бузилишдан сақлаб қолиш учун ҳамма чораларни кўриб, уларни ўрганиш ва қайта тиклашга жуда катта маблағ сарфламоқда.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети республикада бўлган моддий маданият ёдгорликларининг жуда катта тарихий. бадиий ва маданий аҳамиятга эга эканлигини ҳисобга олиб, уларни ўрганиш, муҳофаза қилиш ва қайта тиклаш мақсадида, яқинда «Моддий маданият ёдгорликларини муҳофаза қилишни яхшилаш ва уларни ўрганиш ҳамда қайта тиклаш ишларини кучайтириш тадбирлари тўғрисида» қарор қабул қилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети моддий маданият ёдгорликларини давлат йўли билан муҳофаза қилиш ва қайта тиклаш ишини битта органга бирлаштириб Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузурида Моддий маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш комитетини ташкил этишни мақсадга мувофиқ деб топди.

Ўзбекистон ССР территориясида бўлган архитектура, тарих, санъат ва археология ёдгорликларининг дастлабки рўйхати тасдиқланди.

Ўзбек халқининг тарихий ва маданий бойлигини оммалаштириш учун Тошкент шаҳрида бино қуриб, бу бинода Ўзбекистон ССР Моддий маданияти давлат музейини тузиш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш ва янада аниқлаш ишига ҳар томонлама кўмаклашишни маҳаллий партия ва совет органлари зиммасига юклади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советида

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети моддий маданият ёдгорликларини яхши муҳофаза қилиш, чуқурроқ ўрганиш ва қайта тиклаш мақсадида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузурида Моддий маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш комитетини тузди, Комитет марказий аппарати ва унинг жойлардаги органларининг структурасини ҳамда штатларини кўриб чиқди ва тасдиқлади, шунингдек Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Моддий маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш комитети тўғрисидаги Низомни тасдиқлади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Моддий маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш комитетига архитектура, тарих, санъат ва археология ёдгорликларини кузатиб туриш, уларни яхши ҳолда сақлаш, Моддий маданиятнинг тарихий, илмий ва бадиий қимматга эга бўлган ҳамма ёдгорликларини аниқлаш, ҳисобга олиш ва муҳофаза қилиш, архитектура ёдгорликларининг архитектура-археология жиҳатдан ҳар тарафлама текширилишини ва қайта тикланишини амалга ошириш, тарих ва санъат ёдгорликларининг дастлабки тарихшунослик йўли билан текшириб чиқилишини амалга ошириш, маданият ёдгорликларини оғзаки, кўргазмали ва босма усулда пропаганда қилиш, меҳнаткашларни умумхалқ бойлиги бўлган ана шу ёдгорликларни муҳофаза қилиш ишига уюштириш вазифаси топширилди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Моддий маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш комитетининг ҳисобида бўлган моддий маданият ёдгорликлари ва уларга қарашли ер участкалари маҳаллий солиқлардан ва йиғимлардан озод қилинади.

Моддий маданият ёдгорликлари айрим ҳоллардагина Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Моддий маданият ёдгорликларини муҳофаза қилиш комитетининг махсус рухсати бўлгандагина, бу ёдгорликлар манфаатдор ташкилотларнинг ўз ҳисобига синчиклаб текшириб чиқилгандан кейингина бузишга йўл қўйилади. деб белгиланди.

Комитетнинг илмий фаолияти Ўзбекистон ССР Фанлар академияси тарих ва археология институти билан мувофиқлаштириб олиб борилади.

Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг очилишига бағишланган тантанали йиғилиш

28 августда Тошкентда Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг очилишига бағишланган тантанали йиғилиш бўлди. Навоий номидаги опера ва балет театрининг залига республиканинг атоқли олимлари, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши новаторлари, колхозларни, МТС ва совхозларни янги техника билан таъминловчи саноат корхоналари коллективларининг вакиллари, партия ва совет ташкилотларининг вакиллари тўпландилар. Тантанали йиғилишда қатнашиш учун қардош иттифоқчи республикалардан меҳмонлар келди.

Йиғилиш президиумида КПСС Марказий Комитети Президиумининг аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Н. А. Муҳитдинов, республика Министрлар Советининг раиси С. К. Камолов, Ленин номидаги Бутун иттифоқ Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг президенти П. П. Лобанов ҳамда партия ва совет органлари, илмий муассасаларнинг бошқа раҳбарлари, пахтадан юқори ҳосил етиштирувчи донгдор усталар бор эди.

Тантанали мажлисни Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси С. К. Камолов очди. У ўз сўзида Совет ҳокимияти йилларида экономикани ва маданиятни ривожлантиришда ўзбек халқи томонидан эришилган ғоят катта муваффақиятлар натижасида, миллий интеллигенция кадрларининг ўсиши натижасида янги Академия барпо қилиш мумкин бўлганлигини уқтириб ўтди. Академиянинг ташкил этилиши Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг республикада фаннинг равнақ топиши тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилаётганлигини яққол кўрсатади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари М. З. Мирзааҳмедовга сўз берилади. У республика Министрлар Советининг Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг состави тўғрисидаги қарорини ўқиб эшиттиради. Академиянинг ҳақиқий аъзолари қилиб биология фанлари доктори К. З. Зокиров. қишлоқ хўжалик фанлари доктори С. Н. Рижов. биология фанлари доктори А. Д. Дадабоев, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати А. А. Раҳимов, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати М. В. Муҳаммаджонов, Оржоникидзе районидаги Сталин номли колхоз раиси, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати Н. М. Маннонов, қишлоқ хўжалик фанлари доктори В. Е. Еременко, биология фанлари доктори М. Каримовлар тасдиқланди.

Академиянинг корреспондент аъзолари қилиб техника фанлари кандидати Ф. Н. Нажимов, техника фанлари доктори Г. А. Кошевников, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати М. М. Мирзаев, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати М. Т. Тожиева, биология фанлари кандидати Д. К. Саидов, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати Е. М. Ершова, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати Ф. И. Учеваткин, селекциячи Г. И. Гавриловлар тасдиқланди.

Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг фахрий академиклари — Ленин номидаги Бутуниттифоқ Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг президенти П. П. Лобанов, хизмат кўрсатган соҳибкор Р. Мусамуҳамедов, Октябрь районидаги «Шарқ юлдузи» колхозининг раиси, уч марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Х. Турсунқулов.

Академиянинг вазифалари тўғрисида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари ва қишлоқ хўжалик министри М. В. Муҳаммаджонов доклад қилди. У академия қарамоғига тўққизта йирик илмий-текшириш институти, қарийб элликта тажриба станциялари, таянч пунктлари, экспериментал базалар ҳамда Тошкент Қишлоқ хўжалик институти топширилганлигини айтди. Академия томонидан бирлаштириладиган илмий муассасаларда 1.700 дан кўпроқ илмий ва илмий техника ходимлари, шу жумладан фан докторларидан 21 киши ва фан кандидатларидан 258 киши ишлаб турибди. Академиянинг энг муҳим вазифалари айрим районларнинг, колхоз ва совхозларнинг конкрет табиий-иқтисодий шароитини ҳисобга олиб, пахтачилик ва қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқларининг илмий асосларини ишлаб чиқишдан, деҳқончилик ва чорвачилик илғорларининг тажрибасини умумлаштиришдан. фан билан қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши ўртасида мустаҳкам алоқа ўрнатишдан иборатдир. Янги илмий марказ республиканинг қишлоқ хўжалик меҳнаткашларига КПСС XX съездининг тарихий қарорларини тез орада амалга ошириш учун курашда катта ёрдам кўрсатади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Советининг янги академия номига ёзган табрикномасини Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг секретари Г. А. Габриельянц ўқиб берганида тўпланганлар табрикномани узоқ давом этган қарсаклар билан кутиб олдилар.

Йиғилиш қатнашчилари Бутуниттифоқ Қишлоқ хўжалик фанлари академияси президенти П. П. Лобановнинг сўзини зўр эътибор билан тингладилар. У қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш проблемаларини ҳал қилаётган олимларнинг биринчи галдаги вазифалари устида тўхтаб ўтди.

Қозоғистон ССР Қишлоқ хўжалик министри Н. Г. Рогинец, Тожикистон ССР Фанлар академиясининг бош илмий секретари А. Ш. Шукуров, Туркманистон ССР Фанлар академиясининг президенти Г. А. Чариев, Сирдарё районидаги Охунбобоев номли колхозининг раиси А. Убайдуллахўжаев, Озарбайжон фанлар академиясининг академиги Ф. А. Меликов, «Ташсельмаш» заводининг ишчиси В. Ф. Тружников, Қирғизистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент аъзоси М. Н. Лушчихин Академияни табриклаб нутқ сўзладилар.

Тантанали йиғилиш қатнашчилари ғоят баланд руҳ билан КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советига табрикнома қабул қилдилар.

Шу куни Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академияси академиклари ва корреспондент аъзоларининг умумий мажлиси бўлди.

Яширин овоз бериш йўли билан академиянинг президиуми К. З. Зокиров, С. Н. Рижов, А. Д. Дадабоев, А. А. Раҳимов, М. В. Муҳаммаджонов, Н. М. Маннонов, В. Е. Ерименкодан иборат составда сайланди.

К. З. Зокиров Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг президенти, С. Н. Рижов ва А. Д. Дадабоев академиянинг вице-президентлари, А. А. Раҳимов академия президиумининг бош илмий секретари қилиб сайланди. (ЎзТАГ).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Иттифоқчи республикаларининг ва маҳаллий совет. хўжалик органларининг ҳуқуқлари кенгайтирилганлиги, саноат ва қурилишни бошқаришнинг қайта қурилганлиги натижасида янги шароит вужудга келганлиги муносабати билан, шунингдек Ҳукумат қарорларининг бажарилишини текширишни кучайтириш мақсадида СССР Олий Совети Президиуми СССР Министрлар Советининг Совет контроли комиссиясини тузди, шу муносабат билан СССР Давлат контроли иттифоқ — республика министрлигини тугатди.

Совет контроли комиссияси зиммасига Ҳукуматнинг халқ хўжалигига доир энг муҳим масалалар юзасидан чиқарган қарорларининг амалда бажарилишини Ҳукумат номидан текшириш, давлат аппаратининг структурасини ва унинг иши масалаларини ўрганиш, қаттиқ тежаш режимининг ўтказилишини, пул маблағлари ва материал бойликларининг мақсадга мувофиқ сарфланишини контроль қилиб туриш вазифаси юклатилади. Совет контроли органлари умумдавлат манфаатларига хилоф бўлган бошқармачилик ва маҳаллийчилик кўринишлари юз берган тақдирда уларни бартараф қилишга ёрдам беришлари ҳамда бюрократизм ва сансалорликка қарши актив кураш олиб боришлари лозим. Совет контроли комиссияси контроль соҳасидаги ўз ишини бу ишга ишчилар, колхозчилар ва хизматчилар кенг оммасини жалб этиб. меҳнаткашлар депутатлари маҳаллий Советларининг ҳамда жамоат ташкилотларининг ёрдамига таяниб олиб боради.

СССР Олий Совети Президиуми СССР Министрлар Советига Совет контроли комиссияси тўғрисидаги Низомни қараб чиқиш ва тасдиқлашни топширди.

КПСС кекса аъзоларининг Германия Демократик Республикасига бориши тўғрисида

Германия Бирлашган социалистик партияси Марказий Комитетининг таклифига мувофиқ КПСС Марказий Комитети Германия Демократик Республикасига КПСС кекса аъзоларининг делегациясини юборади.

Шу йил май-июнь ойида немис революцион ҳаракати ветеранлари делегациясининг Совет Иттифоқига келганлигига жавобан кекса коммунистлар делегацияси ГДРга таклиф қилинди.

Делегацияга КПСС Марказий Ревизия Комиссиясининг раиси ўртоқ П. Г. Москатов бошчилик қилади. Делегация состави 21 кишидан иборат бўлиб, Москва, Ленинград, Свердловск, Горький, Рига, Иваново, Сталино ва Грозний шаҳарларидаги КПССнинг кекса аъзолари бор. Делегатлар орасида М. Г. Алексеев, О. А. Белова, А. А. Булишкин, Е. Н. Васильев, М. К. Ветошкин, П. И. Воеводин Э. В. П. Дубович, Д. Ф. Зорин, Н. Н. Колесникова, М. Н. Коковихин, А. И. Круглова, В. А. Кульнев, С. Л. Лапшин, Т. И. Липатов, Ф. Н. Матвеев, Л. П. Парвиайнен, Г. Г. Пилипенко, В. А. Рибаков, Р. Я. Терехов ва Х. П. Чернокозов ўртоқлар бор.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

Профессор И. В. Давидовскийга Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвони бериш тўғрисида

СССР Медицина фанлари академиясининг ҳақиқий аъзоси профессор И.В. Давидовскийнинг туғилган кунига етмиш йил тўлганлиги муносабати билан ҳамда унинг медицина фанини ривожлантиришдаги ва айниқса умумий патология соҳасидаги катта хизматларини тақдирлаб, профессор Ипполит Васильевич **Давидовскийга Социалистик Меҳнат Қаҳрамони** унвони берилсин ва унга **Ленин** ордени билан **«Урод ва Болға»** олтин медали топширилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси К. ВОРОШИЛОВ.
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ

Москва, Кремль
1957 йил 28 август.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ С. О. АЗИМОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР МАДАНИЯТ МИНИСТРИ ҚИЛИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Сарвар Олимжонович **Азимов** Ўзбекистон ССР Маданият министри қилиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг Ўринбосари В. ЕМЦОВ.
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Ж. ИЛҲОМОВА.

1957 йил 29 август.
Тошкент шаҳри.

Уй-жой бинолари ва маданий-маиший объектларни фойдаланишга топшириш йиллик планини Улуғ Октябрнинг 40 йиллиги кунигача бажарамиз

Тошкент областидаги саноат корхоналари ва қурилиш-монтаж ташкилотлари коллективларининг социалистик мажбурияти

КПСС XX съездининг тарихий қарорларидан руҳланган Тошкент областидаги саноат корхоналари ва қурилиш-монтаж ташкилотларининг меҳнаткашлари Коммунистик партия ва Совет ҳукумати томонидан мамлакатимизда уй-жой қурилишини ривожлантириш юзасидан ишлаб чиқилган ғоят катта программани якдиллик билан маъқулламоқдалар.

Саноат корхоналари ва қурилиш-монтаж ташкилотларининг ишчилари, инженер-техник ходимлари ва хизматчилари имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, ўз зиммаларига қуйидаги социалистик мажбуриятларни олдилар:

ТОШКЕНТ ШАҲРИ БЎЙИЧА

97,1 минг квадрат метр ҳажмдаги уй-жой биноларини фойдаланишга топшириш йиллик планини 1957 йилнинг 7 ноябригача бажариш. Йил охиригача пландан ташқари 30 минг квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга бериш. Бундан ташқари, горькийликлар методи билан 70 минг квадрат метр ва якка тартибда уй-жой қуриш йўли билан 55 минг квадрат метр уй-жой биносини фойдаланишга топшириш.

Маданий-маиший объектлар қурилиши планини 1957 йилнинг 7 ноябригача бажариш. 1958 йилдаги битадиган камида 50 минг квадрат метр уй-жой қура бошлаш.

ОЛМАЛИҚ ШАҲРИ БЎЙИЧА

Уй-жой қурилиши давлат планини Улуғ Октябрнинг 40 йиллик кунигача бажариш ва йил охиригача қўшимча равишда 3 минг квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш.

Қурилиш-монтаж ишлари давлат планини 26 декабргача бажариш. Қурилишларда меҳнат унумдорлигини 3,1 процент ошириш ва қурилиш-монтаж ишлари таннархини пландагига нисбатан 1.2 процент камайтириш. Якка тартибда уй-жой қурилиши учун ажратилган ссуданинг ва якка тартибда уй-жойлар қурилган кварталларни ободонлаштириш учун ажратилган маблағларнинг ўзлаштирилишига эришиш.

БЕКОБОД ШАҲРИ БЎЙИЧА

7690 квадрат метр ҳажмдаги уй-жой қурилиши давлат планини 7 ноябргача бажариш ва йил охиригача пландан ташқари 3 минг квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш. Бундан ташқари, 1957 йилнинг 7 ноябригача горькийликлар методи билан 900 квадрат метр ҳамда якка тартибда уй-жой қурувчиларнинг кучи билан йил охиригача 10 минг квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш.

Қурилиш-монтаж ишлари планини 5 декабргача бажариш.

ОҲАНГАРОН ШАҲРИ БЎЙИЧА

27 минг квадрат метр ҳажмдаги уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш давлат планини 7 ноябргача бажариш. Йил охиригача пландан ташқари 3500 квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга бериш. Бундан ташқари, якка тартибда уй-жой қурилиши ҳисобига йил охиригача 10 минг квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга бериш, Улуғ Октябрнинг 40 йиллиги кунигача болалар боғчаси, болалар яслиси, кинотеатр, ҳаммом ва икки магазин биносини, йил охиригача эса икки клуб ва бир поликлиникани қуриб битказиш ҳамда фойдаланишга топшириш.

Капитал қурилиш давлат планини 1957 йилнинг 25 декабригача бажариш.

ЯНГИЙЎЛ ШАҲРИ БЎЙИЧА

Улуғ Октябрнинг 40 йиллиги кунигача 5 минг квадрат метр ва йил охиригача яна 8 минг квадрат метр уй-жой биносини фойдаланишга бериш. 1958 йилда битказиладиган 1750 квадрат метр уй-жойни қура бошлаш.

Қурилиш-монтаж ишлари давлат планини 25 декабргача бажариш.

ЧИРЧИҚ ШАҲРИ БЎЙИЧА

7 ноябргача 9172 квадрат метр уй-жой майдонини, йил охиригача эса йиллик пландан ташқари яна 500 квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш. Турли ташкилот ва муассасалардан бўшаган бинолар ва уларни реконструкция қилиш йўли билан қўшимча равишда 1000 квадрат метр уй-жой майдонига эга бўлиш. «Чирчиксельмаш» заводи коллективи горькийликлар методи асосида қураётган умумий ҳажми 2100 квадрат метр бўлган 30 уйни фойдаланишга топшириш. Якка тартибда уй-жой қураётган ишчи ва хизматчиларга ёрдам бериш ва умумий ҳажми 10 минг квадрат метр бўлган 316 уйнинг фойдаланишга топширилишини таъминлаш.

«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ» БЎЙИЧА

65523 квадрат метр ҳажмдаги уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш планини шу йилнинг 7 ноябригача бажариш ва йил охиригача пландан ташқари 24 минг квадрат метр уй-жой майдони бериш, 223 миллион сўмлик ҳажмдаги қурилиш-монтаж ишлари планини 15 декабргача бажариш.

1957 йилда ер ишларини механизациялаш даражасини 91,6 процентга, қоришма тайёрлаш ишларида 73 процентга, шувоқ ишларида 58,4 процентга, бетон тайёрлаш ишларида 83 процентга, оқлаш ишларида 70 процентга ва юк ортиш-тушириш ишларида 60 процентга етказиш.

Йилига 100 минг кубометр бетон-қоришма тайёрлайдиган заводни фойдаланишга топшириш. Асосий пудрат ишларида бажарилаётган ҳар миллион сўмлик ишларда 105 кубометр темир-бетон конструкцияларини жорий қилишга эришиш.

Қурилиш-монтаж ишлари таннархини 1 процент камайтириш ва иш унумдорлигини пландагига нисбатан 5 процент ошириш. Индивидуал-бригада бўйича ишчиларни касбга ўргатиш ва уларнинг малакасини ошириш бўйича белгиланган планни муддатидан илгари бажариш. Пландан ташқари 150 шувоқчи тайёрлаш ва 100 ишчининг малакасини ошириш.

«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ»НИНГ 152-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИ БЎЙИЧА

7 ноябргача 11262 квадрат метр уй-жой майдонининг фойдаланишга топширилишини таъминлаш ва йил охиригача пландан ташқари 9 минг квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга бериш. 43,6 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишлари планини 5 декабргача бажариш. Трест коллективининг кучи билан қурилиш майдончаларида камида 1000 кубометр йиғма темир-бетон тайёрлаш.

«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ»НИНГ 153-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИ БЎЙИЧА

Планда белгиланган 30808 квадрат метр уй-жой майдонини 7 ноябргача фойдаланишга топшириш ва йил охиригача қўшимча равишда 5700 квадрат метр уй-жой биносини фойдаланишга бериш. Планда белгиланган 66 миллион сўмлик ҳажмдаги қурилиш-монтаж ишларини 15 декабргача тамомлаш.

«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ»НИНГ 157-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИ БЎЙИЧА

7 ноябргача 5484 квадрат метр уй-жой майдонининг фойдаланишга топширилишини таъминлаш ва йил охиригача 4300 квадрат метр уй-жой майдони бериш. 55,8 миллион сўмлик ҳажмдаги қурилиш-монтаж ишлари планини 15 декабргача бажариш.

«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ»НИНГ 159-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИ БЎЙИЧА

7 ноябргача 17 969 квадрат метр ва йил охиригача яна 5 минг квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш. 57,6 миллион сўмлик ҳажмдаги қурилиш-монтаж ишлари планини 15 декабргача бажариш. Трест коллективининг кучи билан қурилиш майдончаларида камида 3 минг кубометр йиғма темир-бетон тайёрлаш.

«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ»НИНГ 158-ПАРДОЗ ИШЛАРИ ТРЕСТИ БЎЙИЧА

Ҳамма участкаларнинг рентабель ишлашини таъминлаш ва иш таннархини планда белгиланганидан камида 0,5 процент камайтириш. Камида 150 шувоқчи тайёрлаш.

«ГЛАВТАШКЕНТСТРОЙ»НИНГ САНОАТ КОРХОНАЛАРИ БЎЙИЧА

ПОЛИГОН БЎЙИЧА

Ишлаб чиқариш программасини 15 декабргача бажариш ва пландан ташқари 1000 кубометр темир-бетон маҳсулотлари ишлаб чиқариш. Маҳсулот таннархини 5 процент камайтириш ва пландан ташқари камида 100 минг сўмлик иқтисод бериш.

2-ЁҒОЧСОЗЛИК ЗАВОДИ БЎЙИЧА

Ишлаб чиқариш программасини 5 декабргача бажариш ва пландан ташқари 1500 квадрат метр дурадгорлик буюмлари тайёрлаш.

Маҳсулот таннархини 1 процент камайтириш ва меҳнат унумдорлигини пландагига нисбатан 4 процент ошириш.

«АЛМАЛИКСВИНЕЦСТРОЙ» ТРЕСТИ БЎЙИЧА

18,5 минг квадрат метр ҳажмдаги уй-жой биносини фойдаланишга топшириш йиллик планини 7 ноябргача бажариш ва пландан ташқари йил охиригача 3 минг квадрат метр уй-жой майдони бериш. Асосий пудрат йўли билан ва трест коллективининг ўз кучи билан олиб борилаётган қурилиш-монтаж ишлари давлат планини 28 декабргача бажариш. Бажарилган ишларнинг яхши сифатли бўлишига эришиш.

Ҳар миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишларида йиғма темир-бетон қўлланишни камида 200 кубометрга етказиш. Йирик блоклардан камида 3500 квадрат метр уй-жой биноси қуриш. Ишлаб чиқариш корхоналари комбинати бўйича темир-бетон буюмлари тайёрлаш йиллик планини 25 декабргача бажариш. Трест бўйича йилига 2 миллион сўм фойда келтирадиган камида 300 та рационализаторлик таклифлари тўплаш.

Трестнинг бошқармаларида ва хўжаликларида қўшимча равишда 50 та комплекс бригада ташкил этиш.

«УЗБЕКШАХТОСТРОЙ» ТРЕСТИ БЎЙИЧА

Қурилиш планини муддатидан илгари — Октябрнинг 40 йиллик кунигача бажариш ва 24 200 квадрат метр уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш ҳамда йил охиригача пландан ташқари 1000 квадрат метр уй-жой биноси бериш. Қурилаётган биноларнинг яхши сифатли бўлишига эришиш. 159,4 миллион сўмлик ҳажмдаги қурилиш-монтаж ишлари йиллик планини 28 декабргача бажариш. 1957 йилда 12 минг кубометр йиғма темир-бетон буюмлари тайёрлаш.

«УЗБЕКСВИНЕЦШАХТОСТРОЙ» ТРЕСТИ БЎЙЧА

3410 квадрат метр ҳажмдаги уй-жой биносини фойдаланишга топшириш йиллик планини 7 ноябргача бажариш ва пландан ташқари 400 квадрат метр уй-жой биноси бериш. Қурилиш-монтаж ишлари йиллик планини 20 декабргача бажариш.

200 ишчини янги касбларга ўргатиш ҳамда 345 ишчи ва инженер-техник ходимнинг малакасини ошириш.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚУРИЛИШ МИНИСТРЛИГИНИНГ 32-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИ БЎЙИЧА

17 520 квадрат метр ҳажмдаги уй-жой майдонини фойдаланишга топшириш йиллик планини 1 ноябргача бажариш ва 300 та стандарт бир хоналик уйларни кўчиб келаётган колхозчиларга топшириш. Қурилиш-монтаж ишлари планини 15 декабргача бажариш.

Уй-жой қурилишига йиғма темир-бетонни жорий қилиш йўли билан 500 кубометр ёғоч материаллари тежаш. 1957 йилда бажарилаётган ҳар миллион сўмлик ишга йиғма темир-бетонни ишлаб чиқиш ва жорий қилишни 102 кубометрга етказиш.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚУРИЛИШ МИНИСТРЛИГИНИНГ 160-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИ БЎЙИЧА

7 ноябргача 8370 квадрат метр ва йил охиригача қўшимча равишда 455 квадрат метр уй-жой биносини фойдаланишга топшириш. Меҳнат унумдорлигини пландагига нисбатан 2 процент ошириш. Ҳар миллион сўмлик қурилиш ишларида йиғма темир-бетонни жорий қилишни 150 кубометрга етказиш.

Ўзбек тили ўқитишни яхшилашга бағишланган республика конференцияси ўз ишини тугатди

Республика пойтахти Тошкентда Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислар залида 26 августдан 29 августгача мактабларда ўзбек тили ўқитишни яхшилаш масалаларига бағишланган конференция ўтказилди. Конференцияга республика мактабларининг тажрибали тил ва адабиёт ўқитувчилари, директорлари, олий ўқув юртларидаги тил ва адабиёт кафедраларининг мудирлари, областлардаги ўқитувчиларнинг малакасини ошириш институтларининг кабинет мудирлари ва методистлари, халқ маорифи бўлимларининг мудирлари, республика газеталари ва нашриёт ходимлари, филологлар, ёзувчилар қатнашди.

Конференцияда Ўзбекистон ССР Маориф министри Э. Қодировнинг «Республика мактабларида ўзбек тили ўқитишнинг аҳволи ва уни яхшилаш тадбирлари», Низомий номидаги Тошкент педагогика институтининг доценти А. Ғуломовнинг «Ўзбек тилшунослигининг ҳозирги аҳволи ва мактабда тил ўқитиш вазифалари» деган темалардаги докладлари тингланди. Икки доклад юзасидан қизғин музокаралар бўлди. Конференцияда РСФСР, Қозоғистон, Озарбайжон, Тожикистон, Туркманистон, Қирғизистон республикаларидан меҳмонлар қатнашди.

Конференциянинг 29 август ялпи мажлисида Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг секретари ўртоқ З. Р. Раҳимбобоева катта нутқ сўзлади. Конференция ишларида Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Биринчи Секретари Н. А. Муҳитдинов, республика Министрлар Советининг Раиси С. К. Камолов, Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг секретари М. А. Абдураззоқов, республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари М. М. Мусохонов, Ё. С. Насриддинова, Тошкент область партия комитетининг секретари С. Н. Нуритдинов ҳамда республика партия ва совет ташкилотларининг раҳбар ходимлари иштирок этдилар.

Адабиёт ва санъатнинг халқ ҳаёти билан алоқасини мустаҳкамлайлик

Н. ХРУШЧЕВ

Коммунистик партия В. И. Лениннинг адабиёт ва санъат коммунизм учун умумхалқ курашининг таркибий қисмидир деган кўрсатмасига амал қилиб, ёзувчилар, рассомлар, ҳайкалтарошлар, композиторларнинг, совет маданияти соҳасида ишлаётган барча арбобларнинг фаолиятига, кўп миллатли совет социалистик маданиятимизни яшнатишга ҳамма вақт биринчи даражали аҳамият бериб келди ва шундай аҳамият бериб келмоқда.

Совет адабиёти ва санъати халқ ҳаёти билан, халқнинг коммунизм иши учун кураши билан боғланганлиги учун кучлидир. КПСС XX съездида таъкидлаб айтилдики, адабиётимиз ва санъатимиз арбоблари янги жамият қуриш ва меҳнаткашларни коммунизм руҳида тарбиялаш соҳасидаги буюк вазифаларни амалга оширишда Коммунистик партиянинг содиқ ёрдамчиларидир.

Адабиёт ва санъатни ривожлантириш масалаларини Коммунистик партия ва совет халқи ҳозирги вақтда мамлакатимизнинг экономикаси ва маданиятини янада юксалтириш соҳасида, коммунистик жамият қуриш учун курашда бажараётган муҳим вазифалардан ажратиб олган ҳолда ҳал қилиш мумкин эмас.

I

Маълумки, КПСС XX съезди саноатни, қишлоқ хўжалигини, маданий қурилишни ривожлантириш, халқнинг турмуш даражасини кўтариш соҳасида катта вазифалар қўйди. Съездан кейин кўп вақт ўтмаган бўлса ҳам, ана шу давр ичида съезд белгилаган йўлни амалга оширишда қўлга киритилган муваффақиятлар чиндан ҳам буюкдир. Мамлакатимизнинг саноати олтинчи беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажармоқда. Кўпгина буржуа сиёсатдонлари совет саноатининг ўсиш суръатлари уларни қўрқитаётганини, совет халқи бутун дунё меҳнаткашларига ўз ишлари билан ибрат бўлаётганлиги уларни чўчитаётганини рўй-рост айтмоқдалар. Бизнинг намунамиз барча мамлакат меҳнаткашларининг ақл-онгига кучли таъсир кўрсатаётганини сиз билан биз яхши биламиз.

СССР Олий Советининг яқинда бўлиб ўтган ва саноат ҳамда қурилишни бошқаришни қайта қуриш тўғрисидаги масалани муҳокама қилган сессиясида Совет ҳокимияти йилларида бизнинг мамлакатимизда саноат маҳсулоти ҳажми 30 мартадан кўпроқ ошганлиги, машинасозлик ва металл ишлаш соҳасида эса 180 марта кўпайганлиги, электр энергия ишлаб чиқариш деярлик 100 марта ортганлиги таъкидланди.

Бу маълумотлар бизнинг мамлакатимиз Ленин кўрсатган йўлдан бориб, қудратли социалистик давлатга айланганлигини ёрқин исбот қилади. Ҳозирги вақтда саноат ва қурилишни бошқариш қайта қурилаётганлиги Совет Иттифоқи экономикасини янада ривожлантириш учун жуда катта аҳамиятга эгадир.

Саноатни жойларнинг ўзида бошқариш хўжаликка конкретроқ ва оперативроқ раҳбарлик қилиш имконини беради, омманинг ташаббусини ошириб юбориш, маҳаллий органларнинг ролини ва масъулиятини ошириш имкониятини беради. Эндиликда корхона ва қурилишларнинг ишига доир масалалар министрликлар ва бош бошқармаларда ҳал қилинмайди, балки бевосита ўша жойнинг ўзида, иқтисодий районда ҳал қилинади.

Балки бу масалада менинг фикримга ҳамма ҳам қўшилавермас. Буни бировлар очиқ айтсалар, бошқалар индамай қўяқолишлари мумкин. Бу уларнинг ишлари. Шуни эслатиб ўтишим керакки, Коммунистик партия ва бизнинг ҳукуматимиз қўриқ ерларни ўзлаштириш масаласини ҳал қилган вақтда ҳамма ҳам бу ишнинг аҳамиятини тушуниб етмаган эди. Саноатни бошқаришни қайта қуриш масаласида ҳам шундай бўлди. Баъзи бировлар бу ишга қарши чиқишди. Бунда ўтмишга ихлосмандлик ўз таъсирини кўрсатди. Эскича ишлаш осонроқ эди, унга ўрганиб қолишган эди, ҳолбуки, умрини кечирган, эски нарсаларни парчалаб ташлаш керак. Биз эскича яшай олмаймиз, биз олға қараб боришимиз лозим.

Модомики, совет халқи қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштириш туфайли катта муваффақиятларга эришган экан, Коммунистик партиянинг саноатимиз ишини яхшилаш соҳасида амалга ошираётган тадбирлари бундан ҳам катта самаралар беради. Бизнинг хўжаликни бошқаришни қайта қуриш соҳасида қилаётган ишларимиз совет халқига фақат моддий фойда келтирибгина қолмайди. Бу ишлар маданиятни янада яшнатади, чунки маданий кучлар бир текисда тақсимланади, иқтисодий районларнинг марказлари маданият марказлари сифатида ҳам тезроқ ўсиб-ривожланади.

Саноат ва қурилишни бошқаришни қайта қуриш тўғрисидаги доклад тезислари эълон қилингандан кейин айрим ёзувчиларнинг бизнинг ҳаётимизда юз бераётган янги процессларни тушунмаслиги маълум бўлиб қолди, уларнинг мамлакат халқ хўжалигининг ҳозирги вақтда, саноатни бошқариш формаларини мукаммаллаштириш масаласи қатъий қилиб қўйилаётган вақтдаги аҳволини тўғри тушуниш учун етарли тайёргарликка эга эмасликлари маълум бўлиб қолди. Бинобарин, бу масалада шу хилдаги ёзувчиларнинг турмушдан ажралиб қолганликлари кўзга ташланди. Аммо биз ишонамизки, турмуш бу ўртоқларнинг янглишаётганликларини тезда исбот қилиб беради.

Партия кейинги йилларда қишлоқ хўжалигимизни юксалтиришга кўпгина эътибор берди. Бизнинг қишлоқ хўжалигимиз бундан бир неча йил илгари қандай оғир аҳволга тушиб қолганлигини сиз яхши биласиз. Биз 1953 йилда Марказий Комитетнинг сентябрь Пленумида қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилиш соҳасида йўл қўйилган камчиликлар тўғрисида очиқ-ойдин ва рўй-рост гапирганимизда, капиталистик мамлакатлардаги душманларимиз қанақа айю-ҳаннос ва шовқин-сурон кўтарганликларини сиз эсласангиз керак. Душманлар: колхозлар барбод бўлаяпти, советларнинг ҳамма ишлари барбод бўлаяпти деб шовқин кўтардилар.

Ана шу йиллар ичида партия, бутун совет халқи қишлоқ хўжалигини юксалтириш соҳасида катта иш қилдилар ва бу ишнинг самараларини ҳар бир совет кишиси кўриб турибди. Нима учун бизнинг қишлоқ хўжалигимиз узоқ вақт давомида жиддий қолоқликка тушиб қолган эди? Бу қолоқлик шунинг учун юз берган эдики, марказдаги ҳеч бир киши жойлардаги аҳволни чинакам ўрганишни истамади. Маълумки, Сталин ҳеч қаёққа бормас эди, қишлоқ хўжалик ходимлари билан маслаҳатлашмас эди, маҳаллий ходимларнинг овозига қулоқ солмас эди, у қишлоқ хўжалигини кузатиб туришни топширган марказдаги кишилар эса катта камчиликларни ундан яширдилар, кўзбўямачилик билан шуғулландилар. Колхозчиларнинг, қишлоқ хўжалигидаги барча ходимларнинг қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришдан моддий манфаатдорлиги принципи қўпол равишда бузилди.

Ақалли шундай мисолларни келтирай. Уруш тугаши биланоқ мен ўзим туғилган қишлоққа бориб, жиянимникига кирдим. Унинг боғи бор эди.

— Ажойиб олмаларинг бор-да,— дедим мен унга.

У менга:

— Кузда қирқиб ташлайман, — деб жавоб берди.

— Нега?—деб сўрадим.

— Катта солиқ тушаяпти,—деди у.—Боғдан зарар қилаяпман.

Мен бу гапни И. В. Сталинга етказдим, колхозчилар боғларини бузиб юбораётганликларини айтдим. У кейинчалик мени народник деб атади, сенинг қарашинг народникларники, пролетарга хос синфий туйғунгни йўқотиб қўяётирсан, деди.

Бошқа бир мисол. Биз шаҳарлардан минглаб кишиларни картошка ковлаш учун колхозларга юборардик. Айни вақтда колхозчиларнинг ўзлари картошка ковлашда қатнашмасдилар. Шундай бўлганмиди? Ҳа, бўлган эди. Нима учун колхозчилар картошка ковлашда ишлашни истамас эдилар? Чунки биз картошка тайёрлашга жуда оз ҳақ тўлардик. Картошкани тайёрлаш пунктига етказиб беришнинг ўзи колхоз оладиган даромаддан қимматроқ тушарди.

Биз бундай аҳволни ўзгартиришга, мувофиқ нархларни топишга, колхозчиларнинг қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришдан моддий манфаатдорлигини вужудга келтиришга мажбур бўлдик. Колхозчиларни моддий жиҳатдан манфаатдор қилмай туриб, бу ишда олдинга силжиб бўлмайди. Халқ учун ғоят зарур бўлган ғалла, гўшт, ёғ, картошка каби озиқ-овқат маҳсулотлари тўғрисида гап борганда, ана шуни унутмаслик керак. Аммо, афсуски, ана шу ҳақиқатни тушунмайдиган «билимдонлар» бизда ҳали ҳам учраб туради. Ҳаётдан, халқ манфаатларидан узоқлашиб кетган кишилар, эскиликка қаттиқ ёпишиб олинган тақдирда, бу нарса ишни барбод қилиши, халқ манфаатларига жуда катта зарар етказиши мумкинлигини тушунишдан ожиздирлар. Идеология фронти ходимлари ўртасида ҳам шундай кишилар бор. Улар эскирган тасаввурлар, китобий схемалар, догмалар ва формулалар асоратида яшаб келмоқдалар.

Схоластик китобий тасаввурларнинг ҳийла яшовчан эканлигига ва бундай тасаввурлар бизнинг ишимизга кўпинча зарар етказаётганлигига иқрор бўлиш керак. Бундай тасаввур эгалари барча янгиликлардан қўрқадилар, шовқин-сурон кўтарадилар, ваҳимага бериладилар, вазиятни ҳушёрлик билан таҳлил қилиш қобилиятини, ижтимоий тараққиётдан келиб чиқадиган етук масалаларни амалга ошириш эҳтиёжини тушуниш қобилиятини йўқотиб қўядилар. Марказий Комитет қишлоқ хўжалигида янгича планлаштириш тартибини киритишни таклиф қилганда, қолоқ кишилар ана шу тадбирга қарши чиқдилар. Улар, агар биз экинларни марказдан туриб планлаштиришдан воз кечадиган бўлсак, у вақтда колхозчилар буғдой экмай қўядилар ва биз нонсиз қоламиз, деб Марказий Комитетни чўчитишга уриниб кўрдилар. Турмуш ана шу қолоқ кишилардан кулди. Миллион-миллион колхозчилар планлаштиришнинг янги тартибини қизғин қўллаб-қувватладилар, бу ишга активлик билан киришдилар ва натижада биз катта ютуққа эга бўлдик.

СССРнинг асосий иқтисодий вазифасини — жон бошига маҳсулот ишлаб чиқаришда энг ривожланган капиталистик мамлакатларга етиб олиш ва улардан ўзиб кетиш вазифасини тарихий жиҳатдан энг қисқа муддатда ҳал қилиш учун бизнинг мамлакатимизда эндиликда зарур шартларнинг ҳаммаси мавжудлигини партия XX съезди кўрсатиб берди. Ленин Октябрь революцияси арафасида бу вазифани социалистик давлатнинг энг муҳим вазифаларидан бири деб ҳисоблаган эди. Ана шу вазифанинг ҳал этилиши СССРнинг иқтисодий қудратини янада мустаҳкамлаш, халқнинг турмуш даражасини анча кўтариш имконини беради.

Мамлакатимиз ишчилари ва деҳқонлари озодликка эришмоқ ва янги, саодатли турмуш қурмоқ учун 1917 йил октябрда большевиклар партияси йўлидан, Ленин йўлидан бориб, помещик-капиталистлар тузумини ағдариб ташлаш учун курашдилар. Ана шу саодатли ҳаёт нимадан иборат? Шундан иборатки, инсон озод граждан бўлиши, ўз тақдирининг эгаси бўлиши керак, эксплуататорлар учун эмас, ўзи учун ишлаши, маданий ва фаровон турмуш кечириш учун зарур бўлган нарсаларнинг ҳаммасига сероб бўлиши керак. Коммунистик партия меҳнаткашларнинг фаровонлигини оғишмай ошириб бориш тўғрисида доимий равишда ғамхўрлик қилишни ўзининг энг биринчи вазифаси деб ҳисоблайди. Мамлакатда яқин йиллар ичида ғалла, гўшт, ёғ, сут каби турмуш учун зарур бўлган озиқ-овқатга ва халқ истеъмол қиладиган бошқа маҳсулотларга етарли даражада эга бўлиш бизнинг ҳозирги вақтдаги вазифамиздир. Партия мамлакатимиз меҳнаткашларини обод уй-жойлар билан таъминлаш мақсадида шаҳарларда ҳам, қишлоқ районларида ҳам уй-жой қурилишини ҳар томонлама кенгайтириш учун барча чораларни кўраётганлиги сизга маълум.

Кейинги йилларда амалга оширилган тадбирлар натижасида бизнинг қишлоқ хўжалигимиз ҳозирги вақтда ўз ривожида шундай даражага бориб етдики, эндиликда у жон бошига гўшт, сут ва ёғ етиштиришда Америка Қўшма Штатларига яқин йилларда етиб олиш вазифасини муваффақиятли суратда ҳал қилаолади. Гўшт, ёғ, сут етиштиришда ҳозирги вақтда бизда аҳвол қандай ва Америка Қўшма Штатларида аҳвол қандай? 1956 йилда жон бошига Совет Иттифоқида 32,3 килограмм, Қўшма Штатларда 102,3 килограмм гўшт етиштирилди. Бизда жон бошига 2,8 килограмм сариғ ёғ, АҚШда 3,8 килограмм сариғ ёғ етиштирилди, биз жон бошига 245 килограмм сут етиштирдик, АҚШда 343 килограмм сут етиштирилди. Кўриб турибсизки, жон бошига ёғ, сут ва айниқса гўшт етиштиришда биз АҚШдан ҳозирча анча орқада қолганмиз. Мен келтирган шу рақамлардан бизнинг ўз олдимизга қандай катта вазифа қўйганлигимиз кўриниб турибди. Биз шу вазифани бажараоламизми? Ноумид кишилар: бу юкни кўтара олмайсиз, деб бизни қўрқитмоқчи бўладилар. Улар социалистик хўжалик имкониятларига ишонмайдилар. Мамлакатни билмайдилар, халқимизнинг кўнглидаги орзуларни тушунмайдилар, унинг бениҳоя кучларига ишонмайдилар.

Агар биз халқ фаровонлигини ошириш учун бошланган курашда юз берадиган қийинчиликлардан қўрқиб ўтирсак, у вақтда коммунистлар бўлмас эдик, Лениннинг шогирдлари ва давомчилари бўлмас эдик. Биз олдимизга қўйган вазифамизнинг буюклигини, мураккаблигини биламиз, аммо Коммунистик партия, совет халқи бу вазифани бажаради. Бизнинг қатъий ишончимиз социалистик қишлоқ хўжалиги ихтиёридаги реал имкониятларга, илғор колхозлар тажрибасига асослангандир.

Партия қўйган вазифани бутун халқ маъқуллади ва қўллаб-қувватлади. Мамлакатда меҳнаткашлар ташаббуси қудратли дарёдай тошмоқда. Колхозчилар гўшт, ёғ ва сут етиштиришни уч, беш, ўн марта ва бундан ҳам кўпроқ ошириш юзасидан мажбуриятлар олмоқдалар—бу ишонч ва умидини йўқотиб қўйган кишиларга уларнинг жавобидир.

Ҳозирги вақтда колхоз чорвачилиги юксалмоқда. Ана шундай шароитда партия Марказий Комитетида 1958 йилдан бошлаб колхозчиларнинг ўз шахсий хўжаликларидан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари топшириш мажбуриятини бекор қилиш масаласи муҳокама этилди. Эндиликда биз бу ишни амалга ошириш учун бутун имкониятга эгамиз. Бундай тадбирни амалга ошириш миллион-миллион меҳнаткашлар учун катта ҳаётий аҳамиятга эгадир.

Мен партиянинг Совет Иттифоқи халқларининг турмуш шароитларини янада яхшилаш мақсадида амалга ошираётган бошқа тадбирлари тўғрисида ҳам сўзлаб беришни истардим. Саноатимизнинг тез ўсиши, меҳнат унумдорлигининг мунтазам ошиб бориши, ишлаб чиқаришни машиналаштириш учун фан ва техниканинг энг янги муваффақиятларидан кенг фойдаланиш бизга яқин вақт ичида етти соатлик иш кунига ўтиш имконини беради, кўмир, тоғ-руда саноатидаги ер ости ишларида эса олти соатлик иш кунига ўтиш имконини беради. Капиталистик мамлакатларда ишлаб чиқаришни машиналаштириш ва автоматлаштириш меҳнаткашларнинг турмуш шароитини ёмонлаштиришга олиб келади, ишчилар синфи учун оммавий ишсизликни келтириб чиқаради. Бизнинг социалистик мамлакатимизда аҳвол тамомила бошқачадир. Техника нақадар такомиллашиб борса, ижтимоий меҳнат унумдорлиги шу қадар тезроқ ўсади, меҳнаткашларнинг турмуш даражаси кўтарилади. Биз етти соатлик иш куни жорий қилиш кетидан олти соатлик иш кунига ҳам ўтамиз. Бунга кўп вақт қолмади. Бунинг натижасида маънавий маданиятни ҳар томонлама ривожлантириш учун, социалистик жамият гражданларининг шахсини ҳар томонлама ривожлантириш учун янада қулайроқ шароитлар вужудга келтирилади. Моддий маданиятнинг ўсиши маънавий маданиятнинг ўсиши учун негиздир. Моддий маданият паст даражада бўлганда бутун жамиятнинг маънавий маданияти яшнай олмайди. Ана шу икки омил бир-бири билан ўзаро боғлиқдир.

Совет Иттифоқи ўн бешта тенг ҳуқуқли қардош иттифоқчи республикани ихтиёрий асосда бирлаштирган кўп миллатли социалистик давлатдир. Ўтмишда мазлум бўлган халқлар социалистик тараққиёт йўлига кириб, давлат мустақиллигига эга бўлдилар, экономика ва маданиятни ривожлантириш учун чексиз имкониятларни қўлга киритдилар ҳамда қисқа муддат ичида олға қараб катта қадам ташладилар. Шуни очиқдан-очиқ айтиш керакки, республикаларимиз халқлари ҳаётида Совет ҳокимияти йилларида юз берган буюк тарихий ўзгаришларни биз ҳали чинакамига ёрқин кўрсатиб беролганимиз йўқ. Бу жиҳатдан ҳам бизнинг адабиёт ва санъат ходимларимиз халқ олдида анчагина қарздордирлар. Адабиётчилар ва рассомларга мамлакатимиздаги барча миллатларнинг ҳаётини диққат-эътибор билан чуқурроқ ўрганишни маслаҳат берамиз. Агар улар шундай қилсалар, минг-минглаб жонли мисоллар одамларнинг тақдирлари тубдан ўзгариб кетганини, бизнинг халқимиз Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 40 йиллигини ажойиб ютуқлар билан кутиб олаётганини исбот қилиб беради.

Мен кейинги йилларда Қозоғистонда, Ўзбекистонда ва Тожикистонда бир неча марта бўлдим, шунингдек Қирғизистонда, Болтиқ бўйи республикалари — Литва, Латвия ва Эстонияда бўлдим. Илгариги вақтда Грузияда ҳам бўлган эдим. Иттифоқчи республикаларимизнинг ҳар бирида хўжалик ва маданий қурилиш соҳасида жуда катта ютуқлар қўлга киритилган, жуда кўп малакали кадрлар етишган.

Биз совет республикаларимизда экономика ва маданият ҳайратда қолдирадиган даражада гуркираб яшнаётганини кўриб турибмиз! Совет жамияти шароитида Коммунистик партиянинг раҳбарлиги остида коммунизм иши учун олиб борилаётган тарихий курашда ажойиб кишилар ўсиб етишди ва камол топди! Ана шу кишилар билан кўришиб суҳбатлашган вақтингда ёзувчилар ва рассомлар бизнинг кишиларимиз образларини, улар социализм даври туғдирган ва вояга етказган янги кишилар эканлигини адабиёт ва санъат асарларида муносиб гавдалантириб беришга камдан-кам муваффақ бўлаётганлигидан хафа бўласан ва афсусланасан. Ана шу янги кишилар инсоният озодлиги ва бахти учун курашувчилардир, улар юксак маънавий фазилатларни ва коммунистик аҳлоқ хислатларини ўзларида мужассамлаштирган кишилардир. Халқнинг кундалик ҳаёти билан, унинг меҳнат соҳасидаги фаолияти билан алоқаларни мустаҳкамлаш ёзувчилар ва рассомларга бизнинг кишиларимиз тўғрисидаги эскирган тасаввурларни йўқотиш, уларнинг қалбини, уларнинг характерини, ўйлари ва орзуларини билиб олиш имконини беради ҳамда повестларда, романларда, поэмаларда, пьесаларда, кино санъати асарларида, рассомлик ва музикада замондошларимизнинг ҳаққоний ва ёрқин образларини яратишга илҳомлантиради.

Партия XX съезди ўз қарорларида экономика ва маданиятни янада юксалтириш ва яшнатиш мақсадида иттифоқчи республикаларнинг ҳуқуқларини ҳар томонлама кенгайтириш ва ролларини ошириш, ленинча миллий сиёсатни изчиллик билан амалга ошириш зарурлигини таъкидлади. Съездан кейин Партия ва Ҳукумат ана шу йўлда катта иш қилдилар ва бу иш натижалари барча республикалар ҳаётига ижобий таъсир кўрсатмоқда.

Шу муносабат билан КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматининг Россия Совет Федератив Социалистик Республикаси ҳуқуқларини кенгайтириш мақсадида амалга оширган энг муҳим тадбирлари тўғрисида алоҳида сўзлаб бермоқчиман. Россия Федерацияси Совет Иттифоқидаги барча қардош халқларнинг ҳурматига ҳақли равишда сазовордир. СССРдаги барча социалистик миллат кишилари билан биргаликда руслар: Россия-онамиз, дейдилар. Маълумки, революциядан илгариги вақтдаёқ демократик рус интеллигенциясининг вакиллари Россиядаги барча халқлар интеллигенцияларининг илғор вакиллари билан маҳкам боғланган эдилар. Демократик рус интеллигенциясининг вакиллари миллий зулмга қарши актив курашдилар, турли миллат ва халқларнинг маданиятини ривожлантиришга ҳаётбахш таъсир кўрсатдилар.

Қаҳрамон рус ишчилар синфи большевиклар партиясининг раҳбарлиги остида барча миллат меҳнаткашларининг ёвуз чоризмга қарши, буржуа-помешчиклар тузумига қарши курашига бошчилик қилди ҳамда социалистик революция ғалабасини таъминлади. Мамлакатимиздаги буюк социалистик ўзгаришлар жараёнида рус халқи мамлакатнинг ўтмишда мазлум бўлган халқларига экономика ва маданият соҳасидаги асрий қолоқликни тугатиш ҳамда уларни ўз даражасига етказиб олиш учун жуда катта ёрдам берди. Рус халқининг тинч қурилиш йилларидаги, шунингдек уруш синовлари давридаги буюк ва олижаноб ишлари уни мамлакатимиздаги барча халқларнинг қизғин миннатдорлиги ва ҳурматига сазовор қилди. Бу нарса СССР социалистик миллатлари қардошлик оиласидаги барча халқларнинг буюк аҳамиятини заррача ҳам камситмайди. Совет Иттифоқимизнинг ҳамма халқлари коммунистик қурилиш ишига ўзларининг буюк ҳиссаларини қўшмоқдалар. Совет тузумининг енгилмас кучи кўп миллатли Совет мамлакатимиз барча халқларининг мустаҳкам қардошлик дўстлигига асослангандир.

Шунга эътироф қилиш керакки, ўртоқлар, Россия федерацияси давлатдаги ўз аҳамияти ва ўрнига муносиб бўлган тўла ҳуқуқларга кейинги вақтгача эга бўлмай келди. Нормал бўлмаган бу аҳвол КПСС XX съездидан кейин тузатилди. КПСС Марказий Комитетининг РСФСР Бюроси тузилди. Марказий Комитетнинг Россия федерациясининг барча ишлари билан шуғулланадиган ана шу оператив органи РСФСР партиявий, хўжалик ва маданий ҳаётининг ҳамма соҳаларига КПСС Марказий Комитети номидан раҳбарликни амалга оширмоқда. РСФСР Министрлар Совети саноатга, қишлоқ хўжалигига ва маданий қурилишга раҳбарлик қилиш учун зарур ҳуқуқларнинг ҳаммасига эгадир. Саноат ва қурилишни бошқариш яқинда қайта қурилганлиги, РСФСРда иқтисодий маъмурий районлар бўйича 70 Халқ хўжалиги кенгашлари тузилганлиги республика экономикасининг тараққиётига янада конкретроқ раҳбарлик қилиш имконини беради.

Иттифоқчи республикалар ҳуқуқларини кенгайтириш юзасидан амалга оширилган тадбирлар катта аҳамиятга эга бўлиб, бу республикаларнинг ҳар томонлама ривожланиши учун янада кенгроқ имкониятлар очиб бермоқда.

Ўртоқлар! Бизнинг кучимиз — партия қаторларимизнинг бирлигидадир, барча совет халқларининг бузилмас бирлигида, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети теварагига мустаҳкам жипслашганлигидадир. Қаторларимизнинг ана шундай монолит ва бузилмас бирлиги барқарор экан, жаҳон реакциясининг ҳеч қандай кирдикорлари биз учун хавфли эмас.

II

«Соф назария»нинг баъзи бир мухлислари партиямизнинг фаолиятини, унинг амалга ошираётган тадбирларини алла қандай бир тор практицизм деб тасвирлашга уринмоқдалар. Бундай қарашларнинг айрим тарафдорлари ёзувчилар ўртасида ҳам учрамоқда. Бу хилдаги адашишларни жавобсиз қолдириш мумкин эмас. Қани, назария билан практика ўртасидаги алоқани марксизм нуқтаи назаридан қандай тушуниш керак, деган масалани олиб кўрайлик. Марксчи-ленинчиларнинг ҳеч бири революцион назариянинг аҳамиятини камситишни хаёлига ҳам келтирмайди. Ленин айтган эдики, революцион назариясиз революцион практиканинг ҳам бўлиши мумкин эмас.

Марксизм-ленинизм назарияси ишчилар синфи туб манфаатларининг, меҳнаткашлар туб манфаатларининг ифодасидир. Марксизм-ленинизм назарияси догма эмас, балки амалий революцион ҳаракат учун қўлланмадир. Тарихий тараққиётнинг ҳар бир янги босқичида ҳаёт жамият эҳтиёжларидан келиб чиқадиган ўз вазифаларини илгари суради. Назарияга ижодий ёндашиш, марксча-ленинча фанни ривожлантира билиш ва илгари силжита билиш жонли тажрибани илмий жиҳатдан умумлаштириш асосида ижтимоий тараққиётнинг пишиб етилган янги вазифаларини тўғри тушунишдан ҳамда уларни практикада амалга ошириш йўлларини белгилашдан иборатдир.

КПСС XX съездининг қарорлари — марксча-ленинча назарияни ижодий тарзда ривожлантириш намунасидир. Партиямизнинг съездда белгиланган сиёсий йўли коммунизм учун курашнинг ҳозирги босқичида совет халқининг туб манфаатларини ифодалайди. Халқнинг ана шу туб манфаатлари социалистик саноатни ва биринчи навбатда оғир саноатни янада кучли равишда ривожлантиришни таъминлашдан, қишлоқ хўжалигини кескин равишда юксалтиришдан ва мана шу асосда меҳнаткашларнинг моддий фаровонлигини ҳар томонлама оширишдан иборатдир.

Коммунистик партиянинг кейинги йилларда партия ва давлат қурилиши соҳасида ҳам, экономикани юксалтириш ва халқнинг турмуш даражасини кўтариш соҳасида ҳам амалга ошираётган тадбирлари партиямизнинг бутун фаолияти назария билан практиканинг мустаҳкам бирлигига асосланганлигини кўрсатувчи далилдир. Сталин ҳаётининг сўнгги йилларида назария билан практиканинг бу алоқаси бузилган эди. Турмушдан ажралиб қолган, ўзларини марксча-ленинча фаннинг коҳинлари ва талқинчилари деб хаёл қиладиган, амалда эса ленинизм билан алоқасини узган ва партиянинг туб манфаатларига қарши, халқнинг туб манфаатларига қарши қаратилган фракциячилик, ажратувчилик йўлига тушиб қолган кишилар ана шуни тушунмайдилар. Марказий Комитетнинг июнь Пленуми партия XX съезди томонидан белгиланган ленинча йўлга қарши чиққан Маленков, Каганович, Молотовнинг ва уларга қўшилган Шепиловнинг партияга қарши группасини фош этди ва ғоявий жиҳатдан тор-мор келтирди. Бутун партиямиз, бутун совет халқи КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг партиянинг ленинча бирлигини янада мустаҳкамлашга қаратилган бу қарорини якдиллик билан маъқуллади.

Мен шундай одамларни биламанки, улар ўзларини назариячилар деб юрсалар ҳам, аслида уларнинг назария соҳасидаги бутун «донолиги» марксизм-ленинизм классикларининг фикрларидан керак бўлса-бўлмаса цитаталар келтириб пеш қилишдан нарига ўтмайди. Бундай шўринг қурғур олимлар ўзларини назариячилар деб атайдилар-у марксизмнинг, одамлар сиёсат, фан ҳамда санъат билан шуғулланишга қодир бўлишдан аввал биринчи галда ейишлари, ичишлари, уй-жойга эга бўлишлари ва кийим кийишлари керак, деган муҳим ҳақиқатни тушунаолмайдилар. Бу талмудчилар ва қироатхонлар халқ ишлаб чиқарувчи кучларини тезроқ ривожлантириш учун, жамоат бойлигини кўпайтириш учун, ўз фаровонлигини ошириш учун, яхшироқ турмуш шароити яратиш учун ҳокимиятни ўз қўлига олганлигини унутиб қўядилар.

Агар Маркс, Энгельс ва Ленин ҳозир ўринларидан туриб қолсалар, улар ҳозирги жамият турмушини ўрганиш, назарияни ижодий тарзда ривожлантириш ўрнига фалон райондаги машина-трактор станциясини нима қилиш керак деб классиклардан цитата қидириб топишга уринувчи ҳарфхўр-цитатчиларни роса масхаралаб кулган бўлур эдилар. Чунончи, колхозчиларнинг ўз хўжаликларидан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари топшириш мажбуриятлари бобида Маркс ёки Энгельсдан кўрсатма қидириш кулгилидир.

Бизнинг экономистларимиз ва философларимиз ўртасида турмушдан, коммунистик қурилиш практикасидан ажралиб қолган кишилар борлигини эътироф этиш керак. Шундай экономистларни ҳам учратиш мумкинки, улар ҳозирги шароитда иш ҳақи тўғрисида гапирганларида бундан деярлик юз йил аввал Маркс ўзининг машҳур «Капитал» асарида келтирган мисоллардан фойдаланадилар. Бундай одамлар, албатта, оз, аммо, афсуски, улар ҳали ҳам унда-мунда учраб туради. Бундай экономистлар ҳаётни яхши билмаганликлари учун ҳам шу ҳаётдан конкрет мисоллар келтираолмайдилар. Улар назариячилар эмас, балки маълум гапларни ёдлаб олиб, ҳа деб такрорлайберадиган тўтиқушлардир. Бундай «назарий» иш сариқ чақага ҳам арзимайди.

Биз коммунистлар, актив революцион ҳаракат кишиларимиз, биз дунёни ўзгартиришни, коммунистик жамият қуришни ўз вазифамиз деб биламиз. Назариямизнинг кучи унинг ҳаёт билан мустаҳкам алоқада бўлганлигидадир, миллион-миллион кишиларнинг ижодий тажрибасини умумлаштираётганидадир, ер юзидаги аҳолининг кўпчилигини ташкил этувчи меҳнаткашларнинг туб манфаатларини ҳимоя қилаётганлигидадир. Марксча-ленинча назариянинг кучи унинг моҳият эътибори билан революцион назария бўлганлигида, турғунлик, эскилик ва қолоқликка тоқат қилмаслигида, коммунистик келажак йўлини ёритиб туришида, халқларни олға бошлаб боришида, ана шу мақсад йўлида учрайдиган қийинчиликлар ва тўсиқларни енгиб ўтишда уларга кўмакдош бўлаётганлигидадир.

Марксчи-ленинчилар янги ҳаёт ижодчилари, зўр революцион фикр эгалари, орзуларни қанот ёйдирадиган дадил фантазия эгалари бўлиб майдонга чиқмоқдалар. Айни вақтда улар реал воқелик заминида маҳкам турган ҳаёт кишиларидир, ўз фаолиятида барча реал шароит ва имкониятларни ҳисобга олаётган, қийинчиликлардан қўрқмайдиган, зиддиятларни яширмайдиган, ҳақиқатни, баъзан нақадар аччиқ бўлса ҳам, ўз халқига виждонан рўй-рост айтишга қодир бўлган сезгир сиёсатчилардир. Лениннинг шогирдлари бўлган ва унинг ишини давом эттираётган коммунистлар халқ бахт-саодати йўлида ўз олдиларига энг мардонавор вазифаларни қўймоқдалар ва бу вазифаларни амалга ошириш учун куч-қувватларини аямаётирлар.

Ўртоқлар, партиямизнинг хўжалик тараққиёти соҳасидаги амалий фаолиятига Ленин нақадар катта аҳамият берганлигини эслайлик. Ленин айтган эдики, биз, 100 минг трактор бера олсак эди, деҳқонлар: биз коммуния, яъни коммунизм тарафдоримиз, дер эдилар. Россияни электрлаш плани ишлаб чиқилганда, Ленин бу планни партиямизнинг иккинчи программаси деб атаган эди.

Коммунистик қурилишнинг партия XX съезди томонидан ишлаб чиқилган буюк планлари мамлакат тараққиётининг ҳозирги босқичида бизнинг жанговар иш программамиздир. Бу планларда озиқ-овқат ва халқ истеъмоли товарлари анча кўп ишлаб чиқарилмоғи ва коммунизм йўлида янги буюк қадам ташламоқ учун техникани узлуксиз тараққий эттириш негизида ишлаб чиқарувчи кучларни кучли равишда ривожлантириш кўзда тутилади.

XX съезд белгилаган планларнинг амалга оширилиши жуда катта халқаро аҳамиятга эгадир. Бу планларнинг амалга оширилиши капиталистик дунё идеологларига социализмга қарши душманлик хуружларида энг кўп тараққий этган капиталистик мамлакатларда аҳоли жон бошига товар ишлаб чиқариш маълумотлари каби вақтинча, ўткинчи фактордан кенг кўламда фойдаланаётган ана шу идеологларга қарши янги қақшатғич зарба бўлади.

Ҳамма софдил, беғараз кишилар бизнинг халқ хўжалигимиз йил сайин гуркираб ривожлана бориши билан бизнинг мамлакатимизда ва энг кўп тараққий этган капиталистик мамлакатларда аҳоли жон бошига озиқ-овқат ишлаб чиқариш даражаси ўртасидаги тафовут кескин равишда камайиб бораётганини кўриб турибдилар. Ҳозирнинг ўзидаёқ биз саноат ишлаб чиқариши ҳажми жиҳатидан дунёда иккинчи ўринга чиқиб олдик. Ҳатто ашаддий душманлар ҳам Совет Иттифоқининг иқтисодий қудратини ва унинг экономикаси тез суръатлар билан ривожланиб бораётганини инкор қилолмайдилар.

Совет Иттифоқи, Хитой Халқ Республикаси, барча социалистик мамлакатларнинг буюк муваффақиятлари социализм душманларини эсанкиратиб қўймоқда ва уларни талвасага солмоқда. Социалистик мамлакатларнинг худди ана шу муваффақиятлари туфайли барча мамлакатларда социализм идеяларининг жозибадор кучи тобора ошиб бормоқдаки, социализм душманлари бу мамлакатларга ғайри табиий бир хусусиятни ёпиштиришга уринмоқдалар. Шу сабабли бизнинг қадамимиз ҳеч қачон етмаган ерлардаги воқиалар учун ҳам баъзида айбни бизга қўймоқдалар. Буюк социалистик ўзгаришларнинг моҳиятини тушуниш, англаб етиш ва тўғри ёритиб бериш идеология соҳасида ишлаётган ходимларимизнинг энг муҳим вазифасидир.

Идеология ходимларининг вазифалари тўғрисида гапирганда шахсга сиғиниш ва унинг оқибатларини тугатиш тўғрисидаги масала ҳақида индамай ўтиш мумкин эмас. Шахсга сиғиниш марксизм-ленинизм руҳига ётдир, шунинг учун ҳам, И. В. Сталин шахсига сиғинишнинг партиямиз томонидан қораланганлиги мамлакат ичида ҳам, ундан ташқарида ҳам кенг кўламда фикрлар баён қилинишига сабаб бўлди. Совет халқи, коммунистик ва ишчи партиялар, бизнинг чет эллардаги барча дўстларимиз XX съезд қарорларини ва КПСС Марказий Комитетининг шахсга сиғиниш оқибатларини тугатиш тўғрисидаги маълум қарорини қизғин маъқулладилар ҳамда якдиллик билан қўллаб-қувватладилар. Социализм душманлари бизнинг мамлакатимизга ва умуман социалистик лагерга қарши шовқун-сурон кўтариб, туҳматлар қилиб, шахсга сиғинишга қарши танқиддан ўзларининг ифлос мақсадлари учун фойдаланишга уриндилар. Улар тинчлик, демократия ва социализм учун курашаётган кишилар қаторига парокандалик киритишни, марксизм-ленинизм идеяларининг таъсирини бўшаштиришни, социалистик лагерь мамлакатларининг бирлигини бўшаштиришни, халқлар назарида коммунистик партияларга туҳмат қилишни ва коммунистик партияларни обрўсизлантиришни жуда истар эдилар. Социализм душманларининг бу қабиҳ режалари шармандаларча барбод бўлганлиги эндиликда ҳаммага аён.

Коммунистик ва ишчи партиялар империалистларнинг ифлос ниятларини ўз вақтида сезиб олдилар ва фош қилдилар, идеология соҳасидаги бузғунчиликнинг илҳомчилари ва ташкилотчиларига, шунингдек марксизм-ленинизм асосларини ревизия қилишга уринган барча оппортунист унсурларга қақшатғич зарба бердилар.

Идеология соҳасидаги кураш кескинлашиб кетган бир вақтда бизнинг совет интеллигенциямиз ўзининг сиёсий жиҳатдан етук, саботли эканлигини, марксизм-ленинизм идеяларига содиқлигини кўрсатди, бутун совет халқи билан бирликда коммунизм иши учун олиб борилаётган буюк курашда бирдамлигини, мустаҳкам уюшганлигини намойиш қилди. Аммо шуни эътироф қилиш керакки, интеллигенция орасида айрим кишилар бурдсизлик кўрсата бошладилар, шахсга сиғиниш оқибатларини енгиш билан боғлиқ бўлган бир қатор мураккаб идеологик масалаларга баҳо беришда маълум даражада иккиланиб, тебраниб қолдилар.

КПСС Марказий Комитетида ёзувчиларнинг 1957 йил 13 майда бўлган кенгашида, 1957 йил 19 майда ёзувчилар, рассомлар, ҳайкалтарошлар ва композиторларни қабул қилиш вақтида, 1957 йил июль ойида партия активлари йиғилишида сўзланган нутқларнинг қисқартилган баёни.

(ДАВОМИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Адабиёт ва санъатнинг халқ ҳаёти билан алоқасини мустаҳкамлайлик

III

Адабиёт ва санъат арбоблари орасидан чиққан айрим вакилларнинг бу хилдаги иккиланиши ва тебранишининг сабаби нима? Менингча, бундай ҳолнинг юз беришига айрим ўртоқларнинг Сталин шахсига сиғинишга доир партиявий танқид моҳиятини бир томонлама, нотўғри тушунганликлари сабаб бўлган. Улар бу танқидни И. В. Сталиннинг партиямиз ва мамлакатимиз ҳаётидаги ижобий ролини ёппасига инкор қилиш деб талқин этишга уриндилар ҳамда Совет мамлакатининг социализм қурилишидаги оламшумул-тарихий муваффақиятларини эътиборсиз қолдириб, халқимизнинг социализм ғалабаси учун кураш тарихидан фақат соя томонларни ва хатоларнигина атайлаб қидириб топишдан иборат сохта йўлга кириб олдилар.

Америкада чиқадиган «Нью-Йорк таймс» газетасининг редактори билан қилган суҳбатимда, мен унинг — «Сталин тарихда қандай ўрин тутади?» — деган саволига жавоб бериб, Сталин Совет Иттифоқи тарихида муносиб ўрин тутади, дедим. Унинг катта камчиликлари ҳам бор эди, аммо Сталин содиқ марксчи-ленинчи, содиқ ва саботли революционер эди. Сталин ўз фаолиятининг сўнгги даврида кўпгина хатоларга йўл қўйди. Лекин у бизнинг мамлакатимиз учун, бизнинг партиямиз учун, бутун халқаро ишчилар ҳаракати учун кўпгина фойдали ишлар қилди. Бизнинг партиямиз, совет халқи Сталинни унутмайди ва уни муносиб қадрлайди.

Шахсга сиғинишга доир партиявий танқид моҳиятини тўғри тушунмоқ учун шуни чуқур англамоқ керакки, биз ўртоқ Сталин фаолиятида икки: ижобий томонни ва салбий томонни кўрамиз, унинг ижобий томонини қўллаб-қувватлаймиз ва жуда қадрлаймиз, салбий томонини эса танқид қиламиз, қоралаймиз ва рад этамиз.

И. В. Сталин узоқ вақт давомида партиямиз Марказий Комитети составида раҳбарлик мавқиини эгаллаб келди. Унинг бутун фаолияти мамлакатимизда буюк социалистик ўзгаришларни амалга ошириш билан боғлиқдир. Ана шу йилларда социалистик қурилишнинг ленинча планларини амалга ошириш натижасида мамлакатимиз қиёфаси тубдан ўзгарди. Россиянинг Улуғ Октябрь революциясига ғалабасидан илгариги аҳволини эслайлик. Россия чоризм томонидан ярим мустамлака давлат аҳволига тушуриб қўйилган, иқтисодий ва маданий жиҳатдан қолоқ мамлакат эди. Совет мамлакатининг ҳозирги аҳволига бир назар солинг! Совет Иттифоқи буюк, қудратли социалистик давлат бўлиб, жаҳон тарихи жараёнига ҳал қилувчи таъсир кўрсатмоқда ва бутун дунё меҳнаткашларининг чуқур ҳурматига сазовор бўлмоқда.

Совет мамлакатининг тараққиётидаги буюк муваффақиятлар Коммунистик партия ва унинг Марказий Комитети раҳбарлиги остида қўлга киритилди. И. В. Сталин Марказий Комитетда етакчи роль ўйнади. СССРда социализм қурилиши синфий душманларга ва уларнинг партия ичидаги агентларига—троцкийчиларга, зиновьевчиларга, бухаринчиларга ва буржуа миллатчиларига қарши олиб борилган қаттиқ кураш шароитида амалга оширилди. Бу сиёсий кураш эди. Партия бу душманларни ленинизм душманлари сифатида, мамлакатимизда социалистик қурилиш душманлари сифатида фош этиб, тўғри иш қилди. Улар сиёсий жиҳатдан қораланди ва адолатли қораланди.

Бу курашда Сталин фойдали иш қилди. Буни мамлакатимиз ишчилар синфи, деҳқонлари ва интеллигенциясининг социализм учун олиб борган кураши тарихидан, Совет давлати тарихидан ўчириб ташлаш мумкин эмас. Биз бунинг учун Сталинни қадрлаймиз ва ҳурмат қиламиз. Биз И. В. Сталиннинг тобути ёнида туриб йиғлаганимизда, бизнинг унга бўлган ҳурматимиз самимий эди. Биз ҳозир ҳам унинг партиямиз ва Совет давлати тарихида ўйнаган ижобий ролига самимий баҳо берамиз. Ҳар биримиз Сталинга ишонар эдик, бу ишонч бизнинг Сталин билан биргаликда қилган ишимиз революция манфаатлари учун, ишчилар синфи, бутун меҳнаткашларнинг манфаатлари учун қилинган ишга бўлган эътиқодимизга асосланган эди.

Сталиннинг партия ишига, халқ ишига жиддий зарар етказган қўпол хатолари ва нуқсонлари учун партиямиз, ҳаммамиз Сталинни кескин равишда қораламоқдамиз. Биз кўпгина софдил ва содиқ кишиларни, партиямизнинг ва Совет давлатининг ходимларини йўқотдик, улар туҳматга учраб, айбсиз, гуноҳсиз жабрландилар. Биз уларнинг кўпларини ҳозир оқладик. Партия шахсга сиғиниш даврида юзага келган нотўғри раҳбарлик усулларини қоралади ҳамда партия ҳаёти ва раҳбарлик принципларининг ленинча нормаларини тиклаш юзасидан, совет социалистик демократияни ҳар томонлама кенгайтириш юзасидан изчиллик билан астойдил иш олиб бормоқда.

Сталин ленинизм душманларига қарши курашда тўғри позицияда турган ҳолда, бундай қўпол ва оғир хатоларга йўл қўйишига нима сабаб бўлди? Бу, ўртоқлар, мураккаб масала. Бу, Сталиннинг фожиаси бўлиб, кўп жиҳатдан унинг шахсидаги, унинг характеридаги катта камчиликлардан келиб чиққан эдики, В. И. Ленин 1922 йил декабрда партия съездига ёзган мактубида ана шу камчиликларни кўрсатиб берган эди. Сталиннинг бу камчиликлари унинг ҳаётининг сўнгги даврида айниқса авж олди. Бу вақтда у партия ҳаётининг ленинча нормаларининг қўпол равишда бузилишига йўл қўйбошлади, коллектив раҳбарлик принципларини менсимай қўйди, партия ва давлатнинг энг муҳим масалаларини якка ўзи ҳал қилди, бу вақтда унинг кадрлар билан ва меҳнаткашлар оммаси билан алоқаси бўшашиб қолди. Аҳвол яна шу билан ҳам мураккаблашдики, партия ва халқ душмани игвогар Берия Сталиннинг шахсий камчиликларидан бизнинг ишимизнинг зарарига фойдаланди.

Бу ишда ўртоқ Маленковга ҳам катта айб тушади. У, Бериянинг таъсирига бутунлай тушиб қолиб, унинг сояси бўлиб юрди, Бериянинг қўлида қурол бўлиб қолди. Ўртоқ Маленков партия ва давлатда юқори мавқиини эгаллаб туриб И. В. Сталин камчиликларининг олдини олиш уёқда турсин, балки Сталин ҳаётининг сўнгги йилларида унинг нуқсонлари ва одатларидан жуда усталик билан фойдаланди. У Сталинни шундай ҳаракатларга ундадики, бу ҳаракатларни қаттиқ қоралаш керак бўлади.

Партиянинг шахсга сиғиниш оқибатларини тугатиш юзасидан олиб борган иши жуда катта ижобий аҳамиятга эга эканлиги энди ҳаммага равшандир.

Шахсга сиғинишни танқид қилиш ва унинг идеология иши соҳасидаги оқибатларини тугатиш ижодий ходимлар ўртасида ва даставвал ёзувчилар ўртасида чуқур кечинмаларга ва жиддий ўй-ҳаёлларга олиб келганлиги мутлақо табиийдир.

Бу ҳолни ҳаммадан кўпроқ ва ҳаммадан чуқурроқ кимлар кечирди? Мен, ўртоқлар, ёзувчилар, рассомлар, ҳайкалтарошлар, композиторлар ва бошқа санъат ходимлари ҳаммадан кўпроқ кечирди деб ҳисоблайман. Ёзувчилардан партияга, Марказий Комитетга ва демак, Сталинга яқин бўлган ўртоқлар айниқса чуқурроқ кечирдилар. Бу яқинлик халққа яқинлик, халқнинг партиямиз раҳбарлигида қилган барча ишларига яқинлик эди. Бу ёзувчиларнинг асарларида партия ва халқнинг кураши ва ғалабалари тўғрисида самимий туйғу билан, ҳаққоний равишда ҳикоя қилинган. Бу асарларда ўртоқ Сталин образи ҳам тез-тез учраб турарди. Бундай асарларнинг авторлари олижаноб иш қилдилар, улар партиямизга яхши хизмат қилишни истадилар, халқ билан биргаликда, партия раҳбарлигида юксак коммунистик идеаллар учун курашдилар. Албатта, бир қатор ҳолларда шахсга сиғиниш давридаги умумий вазият таъсири остида адабиёт ва санъат асарларида И. В. Сталин шахси объектив бўлмаган тарзда, бир томонлама тасвирланди, партиянинг роли, халқнинг роли муносиб акс эттирилмагани ҳолда И. В. Сталиннинг хизматлари ҳаддан ошириб юборилди.

Партия шахсга сиғинишни кизгин танқид қила бошлаганда, Сталин йўл қўйган хатоларни танқид қила бошлаганда баъзи ёзувчиларга уларнинг ўтмишдаги ижодий фаолияти оз бўлмаса бутунлай нотўғри бўлиб кўрина бошлади. Баъзи адабиётчиларда, ёзган китобларимизнинг ҳаммасини қайта ишлаб чиқишимиз керакмикин, деган кайфият ҳам туғилди. Шуни ҳам эътироф қилиш керакки, интеллигенция орасида илгариги вақтда бизнинг ишимиз учун курашда актив қатнашмаган баъзи кишилар халқимизнинг партия раҳбарлиги остида қўлга киритган ютуқларини тараннум этган адабиёт ва санъат ходимларини ёмонлаб, уларнинг номига доғ тушира бошладилар. Улар «пардозчи» деган ҳақоратли сўзни ўйлаб топиб ишга солдилар ва бизнинг воқилигимиз тўғрисида, халқнинг яратувчилик меҳнати ва унинг буюк ғалабалари ҳақида ҳаққоний асарлар ёзган ҳар бир кишига, адабиёт ва санъат асарларида совет кишиларининг ижобий образларини яратган кишиларга ана шу тамғани ёпиштира бошладилар.

Баъзи бир ўртоқлар: бизнинг кишиларимиз олган Сталин мукофотларига қандай қараш керак, деган масалани қўймоқдалар. Менимча, мукофотларга ҳурмат билан қараш ва Сталин мукофоти лауреати фахрий белгисини фахрланиб тақиб юриш керак. Агар мен Сталин мукофоти олган бўлсам, мен лауреатлик фахрий белгисини тақиб юрган бўлардим, Сталин мукофотлари беришда хатоларга йўл қўйилди, бир қатор ҳолларда номуносиб кишилар мукофот олдилар. Аммо бу хусусий масала. Ана шундай айрим ҳолларни истисно қилганда, фан, адабиёт ва санъат ходимлари Сталин мукофотларини ўз хизматларига яраша олдилар.

Шу нарсани рўй-рост ва очиқойдин айтиш керакки, ўз халқига виждонан ва садоқат билан хизмат қилаётган, Ватанимизнинг коммунизм қурилишидаги муваффақиятларидан халқ билан биргаликда қувонаётган ҳамда адабиёт ва санъат асарларида шу муваффақиятларни ифодалаш учун ёрқин бўёқлар топаётган ёзувчиларни ва санъат ходимларини Коммунистик партия ҳамма вақт қўллаб-қувватлаб келди, қўллаб-қувватламоқда ва бундан кейин ҳам қўллаб-қувватлайди.

КПСС Марказий Комитети ҳисоблайдики, идеология ишларининг энг муҳим масалалари устида адабиёт ва санъат арбоблари билан ўтказиладиган ўртоқларча учрашувлар ва суҳбатлар жуда фойдалидир ва буни ҳар томонлама қўллаб-қувватламоқ керак. Менга шу нарса жуда ёқдики, кейинги вақтларда КПСС Марказий Комитетида бўлиб ўтган учрашувларда ва суҳбатларда ёзувчилар ва санъат арбоблари ўзларини тўлқинлантириб турган ҳамма масалалар устида ошкора ва бемалол гаплашдилар. Улар ўзларининг дўстлари орасида сўзга чиқиб гапирдилар ва уларнинг айтган гаплари тўғри тушунилди. Мана шундай учрашувлар ва алоқалар ўртоқларча фикрлашиб олмоқ учун ғоят зарурдир. Бундай учрашувлар натижасида турмушимиз ва ишимизнинг энг зарур масалалари ўзаро тушуниб олинади ва бу масалаларга нисбатан ҳаммада тўғри қараш вужудга келади.

Адабиёт ва санъат масалаларига партиянинг шунчалик кўп эътибор бераётганлигига сабаб нима? Бунинг сабаби шуки, партиямизнинг идеология ишларида, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш ишида адабиёт ва санъатнинг роли ғоят каттадир. Ёзувчилар, рассомлар, ҳайкалтарошлар, композиторлар, кино ва театр санъати ходимлари, барча интеллигенциямиз ўз ижодлари билан совет жамиятининг яратувчилик ишида актив қатнашмоқдалар, халқимизга содиқ хизмат қилмоқдалар. Коммунистик партия адабиёт ва санъат ходимларини ўзининг содиқ дўстлари, ёрдамчилари деб билади, идеология курашида ўзининг мустаҳкам таянчи деб ҳисоблайди. Партия адабиёт ва санъатнинг гуллаб-яшнаши тўғрисида, юксак ғоявийлиги ва бадиий маҳоратга эга бўлиши тўғрисида ғамхўрлик қилиб келмоқда. Халқимизга меҳнатнинг завқ ва шавқини акс эттирадиган, халққа тушунарли бўлган адабиёт, суратка(ш)лик, музика асарлари керак. Социалистик реализм методи мана шундай асарлар яратмоқ учун чексиз имкониятлар таъминлаб беради. Партия ёт идеология таъсирларининг адабиётга ва санъатга суқилиб киришига қарши, социалистик маданиятга душманлик билан қилинадиган ҳамлаларга қарши омонсиз курашиб келмоқда.

Адабиёт ва санъат соҳасидаги ғоявий курашнинг мураккаблиги ва ўзига хос хусусиятлари ҳозирги вақтда яна шундан ҳам иборатки, бизга адабиётни ва санъатни фақат сиртдан бўладиган ҳамлалардангина муҳофаза қилиб қолмасдан, шу билан бирга айрим ижодкор ходимларнинг адабиётни ва санъатни нотўғри йўлга судраш, тараққиётнинг бош йўлидан четга буриш мақсадидаги уринишларидан ҳам муҳофаза қилишимизга тўғри келмоқда.

Тараққиётнинг бош йўли эса шундан иборатки, адабиёт ва санъат ҳамиша халқнинг турмуши билан чамбарчас боғланган бўлсин, социалистик воқелигимизнинг бойлигини ва рангба-ранглигини ҳаққоний акс эттирадиган бўлсин, совет халқининг улуғ ўзгартирувчилик фаолиятини, унинг олижаноб муддаоси ва мақсадларини, юксак маънавий хислатларини ёрқин ва ишонарли қилиб кўрсатиб берадиган бўлсин. Халқни коммунизм қурилишида янги муваффақиятлар учун курашга сафарбар қилиш адабиёт ва санъатнинг юксак ижтимоий бурчидир.

Шуни эътироф қилиш керакки, ўртоқлар, ёзувчиларимиз ва санъат арбобларимиз орасида ўз оёғи остидаги заминни баъзан йўқотиб қўяётган, тўғри йўлдан тойиб кетаётган айрим кишилар ҳали ҳам бор. Бундай кишилар адабиёт ва санъат вазифасини хато равишда, бузиб талқин қилмоқдалар. Улар адабиёт ва санъатнинг вазифаси фақат камчиликларни топиб кўрсатишдан, нуқул турмушнинг салбий жиҳатлари ҳақида, машаққатларни кўрсатувчи фактлар ҳақида гапириб, турмушдаги барча ижобий жиҳатлар ҳақида оғиз очмасликдан иборат деб тушунтиришга уриннадилар. Ваҳоланки турмушдаги мана шу ижобий янги ва прогрессив жиҳатларнинг ҳаммаси социалистик жамиятнинг барқ уриб ривожланиб бораётган воқелигидаги асосий жиҳатлардир.

Совет жамиятининг илдам ривожланиб боришини кўрсатувчи ҳаққоний ва ёрқин манзараларни, замондошларимизнинг ижобий образларини ўз асарларида гавдалантираётган ёзувчиларга ва санъаткорларга ана ўшандай хато ва зарарли қарашлар ва кайфиятлар эгаси бўлган кишилар қарши бўлиб чиқдилар. Ур-калтакчилар, масалан, ўртоқ Грибачев ва бошқа шулар сингари баъзи ёзувчиларни масхара қилиб, бундай ёзувчиларга «бўёвчи» деб ном қўйдилар.

Адабиётда тўғри позицияда турган, турмушдаги ижобий ҳодисалар тўғрисида ёзаётган ёзувчиларни биз қўллаб-қувватлаймиз. Аммо бизнинг бу гапимиздан ўшандай ёзувчилар ёзган ҳар бир асар у ёки бу хил камчиликлардан холи бўлади ва танқид қилиниши мумкин эмас деган маъно келиб чиқмайди. Эҳтимолки, бу ўртоқларнинг ижодий ишида айрим хатоларга берилиб кетишлар ҳам бўлгандир, лекин мана шунинг ўзигина уларни койиш, улар қилган фойдали ишларни инкор этиш учун ҳеч кимга ҳуқуқ ва асос бермайди.

Баъзи бировлар адабий ҳаётдаги фактлар ва ҳодисаларга мана шундай баҳо беришни турмушни бирёқлама акс эттиришга, воқилигимиздаги камчиликлар ва қийинчиликлардан кўз юмишга чақириш деб талқин қилишга уриниб кўришлари ҳам эҳтимол. Лекин биз бундай разил воситалар билан қилинадиган уринишларни олдинданоқ қатъиян рад қиламиз.

Биз, коммунистларни, ҳеч ким танқиддан чўчийди, ишдаги камчиликларни хас-пўшлашга ва яширишга интилади деб айблай олмайди. Танқид ва ўз-ўзини танқиддан чўчиш умри тугаб бораётган синфларга ва уларнинг сиёсий партияларига хос бир нарса эканлиги тарихий тажрибада исбот қилинган. Энг илғор синфнинг сиёсий раҳбари бўлган, коммунизм қураётган халқнинг йўлбошчиси бўлган Коммунистик партия ўзининг улуғ ўзгартирувчилик фаолиятини энг революцион ва ўз моҳияти билан энг танқидий назария бўлган марксизм-ленинизм байроғи остида амалга ошириб келмоқда. Коммунистик партия улуғ мақсад йўлидаги ҳеч қандай қийинчиликлардан қўрққан эмас ва қўрқмайди, ҳамиша ҳақиқатга дадил ва тўппа-тўғри қарайди. У халқ манфаатларига хизмат қилади, камчиликларни ва хатоларни ошкора равишда ва шафқатсизлик билан очиб ташлаб танқид қилади, ишимизнинг муваффақиятли бўлиб чиқиши учун омма билан бирликда камчиликларни йўқотиш ва хатоларни тузатиш йўлларини белгилайди.

Коммунистик партия, унинг Марказий Комитети ўзининг бутун фаолиятида камчиликларни қандай қилиб очиб ташлаш ва йўқотиш намуналарини кўрсатиб келмоқда. Масалан, партиянинг қишлоқ хўжалик масалаларига доир, саноат ва қурилишни бошқаришни қайта қуриш масалаларига доир қарорларини, маҳаллий органларга катта ҳуқуқлар бериш ва уларнинг ишдаги ташаббускорлигини ошириш тўғрисидаги, давлат ва партия аппаратининг штатларини қисқартиш ҳамда раҳбарлик услубини ва методларини такомиллаштириш тўғрисидаги қарорларини эслаб кўринг. Шахсга сиғиниш танқид қилинганлиги, унинг оқибатларини тугатиш учун изчиллик ва қунт билан кураш олиб борилаётганлиги партиямизнинг юксак ленинча принципиаллигини, мардлигини ва қатъият билан иш олиб бораётганлигини кўрсатувчи далил эмасми, ахир. Партия XX съездининг, Марказий Комитет пленумларининг қарорлари большевикча танқид ва ўз-ўзини танқид руҳи билан, хатоларга ва камчиликларга муросасиз бўлиш руҳи билан суғорилди. Улуғ Ленин, принципиал сиёсат бирдан-бир тўғри сиёсат бўлади деб таълим берган эди. Партия ҳар бир коммунистдан, партия ва давлат органларининг ҳар бир ходимидан топширилган иш учун юксак даражада жавобгар бўлишини талаб қилади ва ўзининг амалий ишида партиянинг сиёсий йўлидан чекинган, партия ва халқнинг манфаатларини унутиб қўйган кишиларнинг ҳаммасини қаттиқ масъулиятга тортади. Ҳар бир ходим қандай мансабда турмасин, ўтмишда қандай катта хизматлар қилган бўлмасин, бу нарса унинг танқиддан четда қолишига, партия ва халқ олдида масъулиятдан бўйин товлашига ҳуқуқ бермайди.

Бутун гап қандай позицияда туриб ва қандай мақсадни кўзлаб танқид қилишдадир. Биз камчиликларни ва хатоларни йўлимиздаги ғов деб билиб, шу камчиликлар ва хатоларни тугатмоқ учун, совет тузумимизни, Коммунистик партия позицияларини тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамламоқ учун, янги муваффақиятларни ва олға томон тағин ҳам тезроқ ҳаракат қилишни таъминламоқ учун камчиликлар ва хатоларни очиб ташлаймиз ва танқид қиламиз. Хўш, баъзи ёзувчилар камчиликларни танқид қилишга киришганларида, қандай ҳолга тушиб қолмоқдалар? Улар турмушни билмай, зарур сиёсий тажрибага эга бўлмай, турмушдаги асосий ва белгиловчи жиҳатларни кўра олмай, айрим ходимларнинг камчиликларига ва хатоларига ёпишиб оладилар, ҳеч бир суриштирмай ва ўйлаб кўрмай, ҳамма камчилик ва хатоларни бир уюм қилиб тўплаб, ўзлари ваҳимага тушиб қоладилар ва бошқаларга ҳам ваҳима солмоқчи бўладилар.

Масалан, ёзувчи В. Дудинцев шундай аянчли ҳолга тушиб қолди. Унинг «Ноннинг ўзигина ризқ-рўз бўлмайди» деган китобида салбий фактлар атайин бўрттириб кўрсатилган ва бизга нисбатан нодўстлик позицияларидан туриб тенденсиоз равишда ёритилган. Ҳозирги вақтда чет эллардаги реакцион кучлар бу китобдан бизга қарши фойдаланишга уринмоқдалар. Дудинцев китобида тўғри, кучли ёзилган саҳифалар ҳам бор, лекин китобнинг умумий йўналиши ўз асосий эътибори билан нотўғридир. Бу китобни ўқиган китобхонда, унинг автори турмушимизда ўзи кўрган камчиликларни йўқотишга заррача парво қилмай, аксинча, бу камчиликларни атайин бўрттириб, заҳарханда қилиб кулаётир деган тасаввур ҳосил бўлади. Адабиёт ва санъат асарларида воқиликни бу тахлитда тасвирлашнинг ўзи воқиликни бузиб, қийшиқ ойнада кўрсатишга интилишдан бошқа нарса эмас.

Шу ҳол ғоят ачинарликдирки, баъзи адабий-бадиий журналлар ва нашриётлар мана шу соғлом бўлмаган зарарли тенденцияни пайқаб олмадилар ҳамда унга ўз вақтида тўғри баҳо ва зарба бермадилар. «Новый мир» журнали редакцияси Дудинцев китоби сингари асарларни эълон қилмоқ учун журнал саҳифаларини бериб қўйди. Бир қанча адабий бадиий журналларнинг редакциялари ва баъзи нашриётларнинг раҳбарлари ўз мавқилари юксаклигида турмай қолдилар, бир қанча ҳолларда эса принципиал позициялардан тойиб кетдилар. Бу ўртоқлар шуни унута бошладиларки, матбуот бизнинг асосий ғоявий қуролимиздир. Матбуот ишчилар синфининг душманларини, меҳнаткашларнинг душманларини шарманда қилиши лозим. Армия қуролсиз уруша олмаганидек, партия ҳам матбуот сингари ўткир ва жанговар қуролсиз ўзининг мафкуравий ишини муваффақиятли равишда олиб бора олмайди. Биз матбуот органларини ишончсиз кишиларнинг қўлига топшириб қўйишимиз мумкин эмас, бу органлар энг садоқатли, энг ишончли, сиёсий саботли ва ишимизга содиқ ходимларнинг қўлида бўлиши лозим.

Буни унутиш шунга олиб келдики, Ёзувчилар союзининг баъзи босма органлари адабиётда принципиал йўлни изчиллик билан муҳофаза қилиш ўрнига нотўғри позицияларда турган айрим кишиларнинг кучли таъсири остига тушиб қолдилар ва ҳақиқатда соғлом бўлмаган кайфиятлар ва тенденцияларни ўтказа бошладилар. Бу гаплар айниқса «Литературная Москва» альманахига тааллуқлидир. Бу альманахда ғоявий жиҳатдан зарарли асарлар ва мақолалар эълон қилинди, жамоатчилигимиз ва аввало ёзувчиларнинг ўзлари бу асарларни ва мақолаларни қаттиқ қораладилар. Бу ҳақда кўпгина адабиётчилар Ёзувчилар союзи правлениесининг пленумида ҳаққоний равишда гапириб ўтдилар. Аммо альманах редколлегиясининг аъзолари ўз хатоларига нисбатан бўлган танқидга, ўз қаламкаш ўртоқларининг, ёзувчиларнинг фикрига ҳурматсизлик билан қарадилар ва ўз позициялари ҳақида тўппа-тўғри чиқиб виждонан гапиришдан бўйин товладилар. Ўртоқ Алигер тўғрисида алоҳида гапириб ўтиш керак. Шу вақтгача ҳам у «Литературная Москва» альманахининг йўли тўғри йўл эди деган фикрдан қайтмаётир, альманахда эълон қилинган ва бизга ёт идеяларни тарғиб қилаётган асарларни ўз ҳимояси остига олмоқда.

Адабиёт ва санъат арбоблари орасида партиявийлик тўғрисида, халқчиллик тўғрисида, ижод эркинлиги тўғрисида ва партия раҳбарлиги тўғрисида кўп гапирилмоқда. Бу масалаларга жиддий эътибор берса арзийди. Бу масалалар тўғрисида айниқса шунинг учун ҳам гапирмоқ керакки, бу ҳақда одамларнинг миясини чалкаштирадиган ва чувалтирадиган, адабиёт ва санъат масалаларида партиянинг сиёсатини, идеология ишининг ана шу жуда муҳим соҳаларига партия томонидан қилинадиган раҳбарликнинг ленинча принципларини тўғри тушунишга халақит берадиган нотўғри ва чалкаш фикрлар кўп гапирилди ва ёзилди.

Адабиёт ва санъатнинг партиявийлиги ва халқчиллиги тўғрисида бир неча мулоҳазаларни айтиб ўтмоқчиман. Аввало партиявийлик ва халқчиллик деган тушунчаларни бир-бирига қарама-қарши қилиб қўйиш ярамайди. Совет социалистик жамиятининг кучи Коммунистик партия билан халқнинг бирлигидадир. Халқнинг туб манфаатларини ифодаловчи Коммунистик партиянинг сиёсати совет ижтимоий ва давлат тузумининг ҳаётий негизидир. Шу сабабли бизнинг совет шароитимизда Коммунистик партия сиёсатини амалга оширишда актив қатнашмасдан туриб халққа хизмат қилиш мумкин деб ўйлаш катта хато бўлур эди. Партиянинг қарашларига, унинг сиёсий йўлига қўшилмасдан туриб, халқ билан бирга бориш мумкин эмас. Кимки, халқ билан бирга бўлишни истаса, у ҳамиша партия билан бирга бўлади. Кимки, партия позицияларида мустаҳкам турса, у ҳамиша халқ билан бирга бўлади.

Бадиий ижодиётда партиявийлик санъаткорнинг расмий равишда партияга мансуб бўлиши билан белгиланмайди, балки унинг эътиқодлари, ғоявий позицияси билан белгиланади. Бизда ўзлари партия аъзоси бўлмасалар ҳам, лекин асарларининг ғоявий мазмуни, сиёсий йўналиши чуқур партиявий руҳда бўлган ва халқнинг манфаатларини ифодаловчи деб халқ томонидан ҳақли равишда танилган яхши ёзувчилар оз эмас.

Агар санъаткор коммунизм идеаллари учун, ўз халқининг бахтли бўлиши учун курашишни ўз ҳаётининг мақсади қилиб олган бўлса, агар у халқ манфаатлари билан, халқнинг истак ва орзулари билан яшаётган бўлса, у қандай томонни олмасин, турмушнинг қандай ҳодисасини акс эттирмасин, унинг асарлари халқ, партия ва давлат манфаатларига мос бўлиб туша беради.

Бундай санъаткор халққа хизмат қилиш йўлини эркин равишда, бемалол, ўз эътиқоди ва истеъдодига кўра, кўнгли ва қалбининг хоҳишига кўра танлаб олади. Халқ чинакам эркин, ўз тақдирининг чин хўжайини ва янги турмушнинг ижодкори бўлган социалистик жамият шароитида ўз халқига содиқ бўлиб хизмат қилаётган санъаткор ўз ижодиётида эркинми ёки эркин эмасми деган нарсани билмайди. Бундай санъаткор учун воқилик ҳодисаларига қай тахлитда ёндашиш масаласи равшандир. бундай санъаткорнинг мослашишга, ўзини мажбур қилишга эҳтиёжи йўқ, турмушни Коммунистик партия позициясида туриб ҳаққоний ёритиш бундай санъаткор учун ҳаётий эҳтиёж бўлиб қолади, у Коммунистик партия позицияларида мустаҳкам туради, ўз ижодиётида шу позицияларни қаттиқ туриб ҳимоя ва муҳофаза қилади.

Адабиёт ва санъат асарларида жамиятнинг, халқнинг турмушини ҳаққоний ёритиш шу турмушнинг асоси бўлган социалистик воқиликнинг ижобий, ёруғ ва ёрқин жиҳатларини кўрсатиб беришни ҳам, шунингдек олға томон илдам ҳаракат қилишимизга тўсқин бўлиб турган камчиликларни танқид қилишни, салбий ҳодисаларни очиб ташлашни ва қоралашни ҳам тақозо қилади.

Турмушда, воқиликда ижобий нарсалар билан бир қаторда ҳамиша салбий нарсалар ҳам мавжуддир, кўпинча гуллар билан бир қаторда чақиртиканаклар ҳам ўсиб туради. Воқиликни акс эттиришда бутун гап авторнинг ўзига боғлиқдир. Агар у партия позицияларида туриб халққа хизмат қилса ва янги жамият қуришда халққа сидқидил билан ёрдамлашишни, коммунизм қуриш учун курашда йўлни тозалаб беришни истаса, бундай ёзувчи, санъаткор, ҳайкалтарош, композитор ишчилар, колхозчилар, зиёлилар ҳаётидан, айрим кишилар ҳаётидан, корхоналар коллективи, колхозлар, совхозлар ҳаётидан яхши мисолларни етарли равишда топади ва салбий мисолларга қарама-қарши қилиб қўйиб, ижобий ҳодисаларни қўллаб-қувватлай олади, ёрқин бўёқларда ҳаққоний қилиб кўрсатиб бера олади. Аммо автор ўз халқининг муваффақиятларидан хурсанд бўлмаса, у фақат ёмон, салбий нарсаларнигина қидира беради, тирноқ орасидан кир излаб, буни турмушдаги характерли ҳодисалар деб кўрсатишга уринади.

Биз адабиётда ва санъатда воқилигимизни бирёқлама, ғаламислик билан, нотўғри ёритиб беришга қарши қатъият ва шафқатсизлик билан курашиб келдик ва курашберамиз. Биз турмушда фақат салбий фактларни топиб, бу хусусда заҳарханда қилиб кулаётган, совет тартибларимизни ёмонлашга, қоралашга уринаётган кишиларга қаршимиз. Биз ҳеч қандай қалбакиликни қабул қилмайдиган ва асло тан олмайдиган халқимизнинг ҳисларини таҳқирловчи бачкана, чучмал манзараларга ҳам қаршимиз. Совет кишилари Дудинцевнинг «Ноннинг ўзигина ризқ-рўз бўлмайди» деган китоби сингари, аслини олганда, нуқул туҳматдан иборат асарларни ҳам, «Унутилмас 1919 йил», ёки «Кубань казаклари» сингари чучмал, бемаъни фильмларни ҳам рад қиладилар.

Афсуски, адабиёт ва санъат ходимлари орасида «ижод эркинлиги» учун курашаётган шундай кишилар борки, улар совет жамиятининг турмушини бузиб кўрсатаётган бундай асарларни пайқамай ўтишимизни хоҳлайдилар, бу асарларни танқид қилишимизни ва уларга принципиал баҳо беришимизни истамайдилар. Бундай кишиларга партия ва давлатнинг адабиётга ва санъатга раҳбарлик қилаётгани оғир тушаётганга ўхшайди. Улар бундай раҳбарликка баъзан тўғридан-тўғри қарши чиқадилар, кўпинча эса ўзларининг бу кайфиятлари ва истакларини ортиқча васийлик қилинмоқда, ташаббус бўғилмоқда деган ва шу сингари гаплар билан пардалашга уринадилар.

Биз очиқдан-очиқ шуни айтамизки, бундай қарашлар партия ва давлатнинг адабиёт ва санъат масалаларига муносабатидаги ленинча принципларига зид бўлиб тушадиган қарашлардир. Маълумки, Ленин адабиёт ва санъатнинг ўзига хос ҳамма хусусиятларини ҳисобга олиб, партия жамият маънавий ҳаётининг мана шу муҳим қисмига раҳбарлик қилишдан четда туриши мумкин эмас, деб неча марталаб кўрсатиб ўтган эди ва партиянинг йўлбошчиси ва Совет давлатининг бошлиғи сифатида ўзининг амалий фаолиятида бу принципни изчиллик билан амалга ошириб келган эди. В. И. Ленин, жамиятда яшаб туриб, жамиятдан холи бўлиш мумкин эмас, деб кўрсатган эди. Шу билан бирга у, социалистик жамиятнинг эркин адабиёти ишчилар синфи билан ошкора боғланган бўлади, бу адабиётни меҳнаткашларнинг манфаатлари, социализм идеялари илҳомлантириб туради, деб кўп марталаб таъкидлаган эди.

Адабиёт ва санъат масалаларида принципиал йўлдан чекинган, ғоявий хатоларга нисбатан либерал позицияларга тойиб кетган кишиларга Ленин муросасизлик билан қарар эди.

Бадиий ижодиётга партия ва давлатнинг раҳбарлиги, эътибор бериб келаётганлиги ҳамда партия ва давлатнинг ёзувчилар, рассомлар, ҳайкалтарошлар ва композиторлар тўғрисида ғамхўрлик қилиб келаётганлиги адабиёт ва санъатнинг жуда катта муваффақиятларга эришувини таъминлаганлигини, СССРдаги ҳамма халқларнинг социалистик маданиятини гуллаб-яшнатганлигини совет жамияти тараққиётининг бутун тарихи жуда яққол кўрсатиб турибди. Партиянинг идеология масалаларига доир қарорларида адабиёт ва санъат соҳасида партия сиёсатининг энг муҳим вазифалари ва асосий принциплари белгилаб берилганки, бу қарорлар ҳозир ҳам ўз кучини сақлаб келмоқда. Совет адабиёти ва санъатининг совет жамиятининг ҳаётий негизини ташкил қилган Коммунистик партия сиёсати билан чамбарчас боғланганлиги энг муҳим принципларнинг биридир. Рассомлар ва композиторлар яқинда бўлиб ўтган ўз съездларида сўзга чиқиб шу қарорларнинг катта ижобий аҳамиятини гапириб ўтдилар.

И. В. Сталин умрининг охирги йилларида, шахсга сиғиниш шароитида хатоларга йўл қўйилганлигини инкор қилиб бўлмайди, албатта. Шундай бир мисолни кўрсатиб ўтаман. Максим Рильский сингари хизмат кўрсатган ёзувчини чуқур ватанпарварлик ҳислари билан тўлиб-тошган «Она» шеъри учун дабдала қилиб ташлайдиган танқиддан аранг қутқариб қолган эдим. Совет Украинасини куйловчи бу шеърда Сталиннинг номи тилга олинмаганлиги Рильскийни асоссиз айблаш ва унга ҳужум қилиш учун асосий баҳона бўлди. Сталинга лаганбардорлик қилиб келган ва унинг шахсига сиғинишни авж олдирмоқ учун қўлидан келган ҳамма чораларни кўрган ўртоқ Каганович ҳам Максим Рильскийни украин буржуа-миллатчиси деб кўрсатишга тиришган эди. Каганович ҳурматли украин ватанпарвар ёзувчиси Максим Рильский шаънига қўйилган мана шундай асоссиз айблар украин адабиётига, ҳатто бутун совет адабиётига ҳам қандай оғир оқибатлар келтиришини ўйламай, Сталинга хушомадгўйлик қилаберган эди. Шуни айтмоқ керакки, бундай асоссиз айблар фақат адабиётдагина эмас, шу билан бирга, бошқа масалаларда ҳам оғир оқибатларга олиб келиши мумкин эди.

Ўз-ўзидан маълумки, биз адабий асарларга бу хилда баҳо беришга қаршимиз.

Шахсга сиғиниш даврида турмушнинг ҳамма соҳаларида, шу жумладан, идеология ишлари масалаларида ҳам йўл қўйилган хатоларни партия қатъиян қоралади ва изчиллик билан тузатмоқда. Лекин шу билан бирга, партия ўтмишнинг бу хатоларидан партия ва давлатнинг адабиёт ва санъатга раҳбарлик қилишлигига қарши чиқиш учун фойдаланишга уринаётган кишиларга ҳам қарши қатъий равишда курашади. Партиянинг бу соҳадаги сиёсатига қўшилмаган кишиларгина шундай позицияларда туриб адабиёт ва санъатга қилинаётган раҳбарликка қарши чиқишлари мумкин. Афсуски, бундай одамлар орасида партия аъзоси бўлган айрим ёзувчилар ҳам аралашиб қолдилар. Шу ўртоқларнинг баъзилари ўз хатти-ҳаракатларини партия Уставида белгиланган партия интизоми талабларига мослашни истамаётирлар ва партия аъзосининг бурчларини партия интизомини ўзларича субъектив равишда талқин қилишда давом этиб, ўзларининг партияга номуносиб бу хатти-ҳаракатларини партия раҳбарлигига «ижодий муносабатда бўлиш» керак деган сафсата билан ниқобламоқдалар. Коллективдан ажралиб қолаётган, умумий сафда оёғини «чалкаш» босаётган якка шахсларнинг мана шундай қалбаки позицияларини коммунист ёзувчилар ҳам, партиясиз ёзувчилар ҳам Ёзувчилар союзи правлениесининг пленумида, Москва ёзувчиларининг йиғилишида, иттифоқчи ва автоном республикалардаги, ўлкалар ва областлардаги барча ёзувчилар ташкилотларида ҳақли равишда қораладилар. Бу ерда сўзга чиққан, соғлом бўлмаган кайфиятларга ва майлларга қарши курашда изчил, принципиал ва муросасиз позицияда турган партиясиз ёзувчи ўртоқ Соболевни мамнуният билан қувватлайман. Сохта позицияда турган ва ўз хатолари ҳақидаги танқидга нотўғри муносабатда бўлаётган партия аъзоси ўртоқ Алигернинг позициясига қараганда партиясиз ёзувчи ўртоқ Соболевнинг позицияси адабиётдаги партиявийлик масалаларида КПСС Марказий Комитетининг секретари бўлган менга анча яқин эканлигини яшириб ўтиришни истамайман.

Либерал кайфиятдаги баъзи кишилар мени, сиз курашга чақирапсиз, деб айблашлари мумкин. Ҳа, биз принципиал ғоявий курашга чақириб келдик ва чақирамиз. Буни биз асло яширган эмасмиз. Ҳозирги дунёда икки идеология — социалистик идеология билан буржуа идеологияси ўртасида шиддатли кураш бораётир, бу курашда бетараф кишилар бўлиши мумкин эмас.

Адабиёт ва санъат бизга ёт бўлган буржуа маданиятининг таъсирига қарши, умри тугаган тасаввурлар ва қарашларга қарши, коммунистик идеологиямизнинг қарор топиши учун ғоявий кураш шароитида ривожланмоқда.

(ОХИРИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА)

Адабиёт ва санъатнинг халқ ҳаёти билан алоқасини мустаҳкамлайлик

(БОШИ УЧИНЧИ БЕТДА)

Агар биз четда туриб қолсак, совет кишиларининг руҳига ёт бўлган буржуа қарашларини адабиётимиз ва санъатимизга олиб кириш йўлидаги уринишларга парвосизлик билан пассив қарайдиган бўлсак, биз марксист-ленинчилар бўлмас эдик. Рўй бераётган ҳодисаларга сергаклик билан қараш, душманлар мавжудлигини ва улар социализм кучларини заифлантирмоқ учун идеология фронтидан фойдаланишга уринаётганликларини ҳамиша назарда тутиш керак. Бундай вазиятда бизнинг ғоявий қуролимиз ҳамиша шай бўлиб туриши ва ўткир бўлиши лозим. Венгриядаги воқеаларнинг сабоғи ва ўша воқеалар вақтида контрреволюциянинг баъзи ёзувчилардан ўзининг ифлос мақсадлари йўлида фойдаланганлиги социализм душманларининг кирдикорларига нисбатан сиёсий бегамлик, принципсизлик ва бурдсизлик қилиш нималарга олиб келиши мумкинлигини эслатиб туради. Ҳар бир кишига шу нарса равшан бўлиши керакки, социализм кучлари билан империалистик реакция кучлари ўртасида ўткир кураш бораётган ҳозирги замон шароитида қуролимиз ҳамиша шай бўлиб туриши лозим.

Бизнинг суҳбатларимиз вақтида мафкуравий хатоларга ва соғлом бўлмаган кайфиятларга қарши кураш масалалари кескин қилиб қўйилди. Бу масалаларни бошқача тахлитда қўйиш ҳам мумкин эмас. Ярим йўлда қолиш ёки гапни чала қолдириш ишга жиддий зарар етказган бўлур эди.

Биз адабиёт ва санъат соҳасида ишлаётган ҳамма кучларнинг марксизм-ленинизм принципларидан чекиниш ва ёнбериш ҳисобига эмас, балки принципиал асосда уюшувини, жипслашувини истаймиз. Мана шундай уюшиш манфаатларини кўзлаб принципиал танқид ва ўз-ўзини танқид авж олдирилмоқда. Бу танқид хатоларга йўл қўяётган кишиларнинг ўз хатоларини тушуниб олишларига ва тузатишларига, қаддларини ростлаб олишларига, ўз ижодий активликларини оширишларига ёрдам бермоқда. Танқид ва ўз-ўзини танқидни авж олдираётган вақтда у ёки бу арбобнинг хатоси тасодифий хатоми ёки бу хато ўша арбоб қарашларидаги системани, ҳатти-ҳаракатдаги муайян йўлни акс эттирадими, мана шуни синчиклаб текшириб кўриш, шу арбоб танқидга қандай қараётганлигини ҳисобга олиш керак. Ҳар бир киши хато қилиши мумкин, ҳар бир кишининг фақат кечаги қилган ишларинигина кўриш билан кифояланмай шу билан бирга, эртага нималар қилишга қобил эканлигини ҳам кўриш керак, энг муҳими шуки, биз бундай кишининг камчиликларини тушуниб олиб тезроқ тугатишига ва хатоларини тузатиб олишига ёрдам беришимиз лозим.

Маълумки, масалан, совет адабиётини ривожлантиришда қилган хизматлари кўпчиликка манзур бўлган ажойиб шоиримиз ўртоқ Твардовскийнинг ишидаги баъзи камчиликлар ҳам жамоатчилик томонидан танқид қилинган эди. Ўртоқ Твардовский билан ўтказилган дўстона суҳбатлар бу сўз санъаткори ўзи учун зарур хулосалар чиқариб олиб, китобхонларни янги яхши асарлар билан қувонтиради деб умид қилмоқ учун асос бўла олади. Жамоатчилик ўртоқ Панферов сингари йирик ёзувчининг камчиликларини ҳам ўз вақтида қаттиқ танқид қилган эди. Биз унинг танқид қилинганлиги тўғри бўлди деб ҳисоблаймиз. Энди ўртоқ Панферовнинг ўзи ҳам бу танқид фойдали бўлганлигини тан олмоқда.

Принципиал танқиднинг мақсади адабиёт ва санъат арбобларига ижодий ишда ёрдам бериб, уларнинг халқимизнинг бахт-саодати йўлида тағин ҳам катта муваффақиятлар билан меҳнат қилишларини, халқнинг коммунизм учун курашида актив қатнашувларини, ўз асарлари билан совет социалистик маданиятини бойитишларини таъминлашдир.

Бизнинг совет тузумимиз, Коммунистик партия ҳатто бутунлай тамом бўлди ва энди улардан умид йўқ деб ҳисобланган кишиларни ҳам неча марталаб ҳаётга, актив фаолиятга қайтарган эдилар. Танқиддан кейин ижодий ходимлар катта бадиий асарлар яратганликларини кўрсатувчи мисоллар адабиётда ва санъатда оз эмас. Агар ўртоқ Дудинцев тўғрисида гапириладиган бўлса, менинг фикрим шуки, у бизнинг ёрдамимиз ва ўзининг хоҳиши билан тўғри йўлга тушиб олиши мумкин ва бутун ёзувчилар коллективи билан бирликда халқ бахт-саодати йўлида, социалистик Ватан бахт-саодати йўлида самарали меҳнат қилажак.

Амалда принципиал асосда мустаҳкам жипслашган, актив жанговар коллективларга айланишлари лозим бўлган ижодий союзлар адабиёт ва санъатни ривожлантиришда, ҳар бир санъаткорни ғоявий тарбиялашда ва унинг ижодий ҳаётида ғоят муҳим роль ўйнашлари турган гап. Ижодий союзларда чинакам дўстлик бўлиши керак, бу союзларда ҳар бир ёзувчининг, рассомнинг, ҳайкалтарошнинг, кино, музика, театр арбобининг ижодий ўсиши тўғрисида кун сайин ўртоқларча ғамхўрлик қилиб турилиши керак. Коллектив ҳар бир яхши асарни, ижодий ишдаги ҳар бир фойдали ташаббусни ўз вақтида қўллаб-қувватлаши лозим. Айрим ижодкор ходимларнинг камчиликларини ёки хатоларини ўз вақтида пайқаб олиш, уларнинг принципиал позициялардан тойиб кетишларига йўл қўймаслик, ёрдам ва мададга муҳтож бўлган кишиларга шу ёрдам ва мададни бериб туриш ҳам ғоят муҳимдир.

Адабиёт ва санъат арбоблари коммунизм учун актив курашчилардир. Миллион-миллион кишилар уларнинг энг яхши асарларидан ўрнак олиб тарбияланмоқдалар. Бу эса ижодий союзларимиз, шу союзлардаги партия ташкилотлари зиммасига кун сайин катта ғоявий-тарбиявий иш олиб бориш, ижодкор кадрларимизни марксизм-ленинизм назарияси билан, Коммунистик партия сиёсатини тўғри тушуниш билан қуроллантириш вазифасини юклайди. Барча ижодкор кадрларимиз коммунизм учун умумхалқ курашида ўзларининг катта ролларини ва халқ олдидаги юксак масъулиятларини яхши англаб олишлари керак.

Ижодий ташкилотларимиз партия XX съезди томонидан адабиёт ва санъат олдига қўйилган вазифаларни амалга ошириш соҳасида анча иш қилмоқдалар. Кейинги вақтларда ёзувчилар союзларининг бўлиб ўтган пленумлари, рассомлар ва композиторларнинг бўлиб ўтган съездлари ижодкор кучларнинг активлигини оширишга, кўпроқ жипслашувига ёрдам берди. Иттифоқчи республикаларимизда — Украина, Белоруссия республикаларидаги, Ўрта Осиё, Закавказье ва Болтиқ бўйи республикаларидаги ёзувчилар союзларининг фаолияти активлашганлигини кўрсатиб ўтиш қувонарли бир ҳолдир.

Лекин ижодий ташкилотларнинг ишларида катта камчиликлар ҳам бор. Шуни айтиб ўтиш керакки, адабиётчиларнинг катта отрядини бирлаштирган Ёзувчилар союзи Москва бўлимининг иши кейинги вақтларда сусайиб кетди. Москва ёзувчиларининг йиғилишларида партиянинг адабиёт ва санъат соҳасидаги сиёсатига зид келадиган хато гаплар айтилди. Афсуски, бу чиқишларга ҳар сафар ҳам лозим бўлган даражада зарба берилмади. Москва ёзувчиларининг партия ташкилоти ҳам ҳар сафар лозим бўлган юксак даражада турмади. Шу нарса ҳаммага маълумки, Украина, Белоруссия ва бошқа баъзи иттифоқчи республикалардаги ёзувчилар союзлари Ёзувчилар союзининг Москва бўлимидаги ишларнинг аҳволига эътиборни жалб қилдилар. «Литературная Москва» альманахида босилган ва ғоявий хатоларга йўл қўйилган бир қанча адабий асарларни ва мақолаларни ҳақли равишда танқид қилдилар.

Бошқа шаҳарлардаги ижодий союзларга ибрат кўрсатиши лозим бўлган Ёзувчилар союзи Москва бўлимининг ишидаги катта камчиликларга индамай қараб туриб бўлмайди. Ёзувчиларнинг ўзлари партия ташкилотларининг ёрдами билан шу камчиликларнинг сабабларини текшириб аниқлайдилар ва ишини тўғри йўлга қўйиб олиш учун чора-тадбир кўрадилар деб умид қиламиз.

Бу ерда Россия Федерацияси Ёзувчилар союзини ташкил этиш масаласи кўтарилди. Менимча, бу таклифни қўллаб-қувватлаш ва Россия Федерацияси Ёзувчилар союзини тузиш керак. Ҳозирги вақтда Россия Федерацияси ёзувчиларининг ўз Союзи бўлмаслигини нормал аҳвол деб бўлмайди, ваҳоланки бошқа иттифоқчи республикаларда ёзувчиларнинг союзлари бор. Ёзувчилар союзининг Москва бўлими РСФСРдаги ҳамма ёзувчиларнинг вакили бўлиши мумкин эмас, албатта. Шуни назарда тутиш керакки, Россия Федерацияси кўп миллатларнинг ихтиёрий иттифоқидир. Бу Федерацияда ўлкалар, областлар билан бир қаторда 14 автоном республика, 7 та автоном область ва 10 та миллий округ бор.

РСФСР Ёзувчилар союзини тузиш партия Марказий Комитети ва Совет ҳукумати томонидан иттифоқчи республикаларнинг ҳуқуқларини янада кенгайтириш ва Россия Федерациясининг ролини ошириш соҳасида амалга оширилаётган тадбирлар қаторида муҳим тадбирларнинг бири бўлади. РСФСР Ёзувчилар союзининг диққат марказида туриши лозим бўлган ғоявий-ижодий масалалар билан бир қаторда жойлардаги ёзувчиларнинг ўсишини таъминлайдиган тадбирларни ҳам жиддий ўйлаб кўриш керак бўлади. Автоном республикалар, ўлкалар ва областлардаги ёзувчиларнинг доимий ижодий иш билан шуғулланишлари учун зарур шароит яратиб бериш, жумладан маҳаллий нашриётларга гонорарлар тўлаш, бадиий адабиёт нашр қилмоқ учун қоғоз фондларини тақсимлаш ишларини тартибга солиш зарур.

* * *

Учрашувларимиз ва суҳбатларимиз самарали бўлди. Бу учрашувларда адабиёт ва санъат арбобларининг ҳаёти ва ишига доир жуда муҳим масалалар тўғрисида ошкора фикрлашиб олдик.

Совет халқи Коммунистик партия раҳбарлиги остида КПСС XX съездининг қарорларини, шу съезднинг коммунистик қурилиш соҳасида белгилаб берган планларини муваффақиятли равишда амалга оширмоқда. Бу йил биз Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 40 йиллигини нишонлаймиз. Бу улуғ тарихий байрамни халқимиз хўжалик ва маданий қурилишнинг ҳамма соҳаларида, халқ фаровонлигини кўтаришда жуда катта ғалабалар билан кутиб олмоқда. Халқнинг ижтимоий-сиёсий ҳаётида нақадар зўр муваффақиятлар қўлга киритилди! Партия XX съездининг халқимиз қизғин маъқуллаган тарихий қарорлари кенг омманинг сиёсий ва меҳнат активлигини, ижодий ташаббусини мисли кўрилмаган даражада юксалтириб юборди, халқ талантларининг янада гуллаб-яшнаши учун шароит вужудга келтирди. Жуда катта ижодий яратувчилик фаолияти авж олган сари меҳнаткашларнинг коммунистик онглилиги ўсиб бормоқда, янги давр кишиси коммунизмни қурувчи бўлган совет кишисининг энг юксак маънавий сифатлари ва унинг характеридаги ҳамда маънавий қиёфасидаги энг яхши фазилатлар тобора тўлиқ намоён бўлмоқда.

Қудратли Октябрь революцияси тўлқини коммунистик жамият йўлидаги ҳамма ғовлар ва тўсиқларни суриб ташлаб, тинмай олға ҳаракат қилмоқда.

Бизнинг коммунизм сари олға қилаётган ҳаракатимиз ҳеч ким босиб ўтмаган, силлиқ ва текис бўлмаган йўлдан бораётганлиги тарихий тажрибада исбот қилинди. Коммунизм қурувчиларнинг биринчи сафида бораётганлар шу мақсадга олиб борадиган йўлнинг улуғ мақсадини ва истиқболини аниқ кўра билишлари, ижтимоий тараққиётнинг қонуниятларини чуқур тушунадиган бўлишлари, қудратли ғайратга ва букилмас иродага эга бўлишлари ва қийинчиликлардан қўрқмай ҳамда кучларини аямай йўл очиб боришлари ва янги жамият қураётган миллион-миллион кишиларни ўзларига эргаштириб боришлари керак.

Мамлакатимиздаги социалистик қурилишнинг қирқ йиллик тажрибаси ўзининг синалган йўлбошчиси — Коммунистик партия теварагида мустаҳкам жипслашган, марксизм-ленинизмнинг ғолиб революцион назарияси билан қуролланган совет халқи ўз олдида турган улуғ тарихий вазифаларни шараф билан бажаришини кўрсатади. Совет ёзувчилари, шоирлари, рассомлари, ҳайкалтарошлари, композиторлари бундан буён ҳам ўз социалистик Ватанининг муносиб фарзандлари бўлиб, ўзларининг бутун кучларини, ўзларининг бутун талантларини коммунистик жамият қураётган улуғ халқимизнинг қаҳрамонона ишларини куйлашга сарфлайдилар, бунга шак-шубҳа бўлиши мумкин эмас.

(«Коммунист» журналининг 1957 йилги 12-сонидан олинди).

Қуролсизланиш тўғрисидаги музокаралар муносабати билан СОВЕТ ҲУКУМАТИНИНГ БАЁНОТИ

ЛОНДОН, 27 август. (ТАСС). Бугун Қуролсизланиш комиссияси Кичик комитетининг мажлисида СССР вакили В. А. Зорин қуролсизланиш тўғрисидаги музокаралар муносабати билан Совет Ҳукуматининг баёнотини ўқиб эшиттирди.

Баёнотда бундай дейилади: Ўн йилдан кўпроқ вақтдан бери Бирлашган Миллатлар Ташкилотида қуролсизланиш тўғрисида музокаралар олиб борилмоқда, БМТнинг Қуролсизланиш комиссияси кўп йиллардан бери мавжуддир. Бироқ, бу комиссиянинг ва унинг кичик комитетининг фаолияти шу вақтгача ижобий натижаларга олиб келмади. Қуролсизланиш тўғрисида Лондонда Кичик комитетнинг сессиясида беш ойдан бери олиб борилаётган музокаралар нормал ўтаётир, деб ҳозирги кунда жаҳон жамоатчилигини ишонтиришга уринаётган кишилар нотўғри гапирадилар. Кичик комитет ана шу вақт ичида ўз олдига қўйилган вазифаларни ҳал этиш йўлида бир қадам ҳам илгари силжимади. Шу билан бирга ғарб давлатларининг ҳукуматлари қурол-яроғларнинг ҳамма турларини, шу жумладан атом ва водород қуроли ишлаб чиқаришни янада кенг миқёсда авж олдирдилар. Агрессив Шимолий атлантик блоки кенгаши Ғарбий Европанинг шу блокка аъзо бўлган бир қанча давлатлари, шу жумладан Ғарбий Германия ихтиёрига атом қуроли топшириш тўғрисида қарор қабул қилди.

Қўшма Штатлар ҳукумати кўп мамлакатлар халқларининг қатъий норозилигига қарамай, махсус топшириқларни бажарувчи ўз атом қисмларини Ғарбий Европанинг НАТОга аъзо бўлган давлатлари территорияларида жойлаштиришга киришди. Ана шуларнинг ҳаммаси ҳақиқатда, қуролсизланиш тўғрисидаги самарасиз музокаралар билан паналанмоқда.

Сўнгра баёнотда бундай дейилади: Совет Ҳукумати Кичик комитетнинг ишини мумкин қадар самаралироқ қилишга ва тегишли қарорларнинг тезроқ қабул қилинишини таъминлашга интилиб келди. Совет Ҳукумати ана шу мақсадни кўзлаб Кичик комитетнинг ҳозирги сессияси бошланишига қадар уни бу сафар ташқи ишлар министрлари даражасида ва ҳарбий бошқармаларнинг масъул вакиллари иштироки билан ўтказишни таклиф этган эди. Афсуски, Кичик комитетда вакиллари бўлган ғарб давлатлар Совет Иттифоқининг бу таклифини рад этдилар, ана шунинг ўзи ҳам сессия ишининг боришига салбий таъсир кўрсатмасдан қололмади.

СССР Ҳукумати Кичик комитетнинг ҳозирги сессияси бошланган дастлабки кунлардаёқ қуролсизланишнинг кенг программасини ўз ичига олган таклифларни унинг қарамоғига тақдим этган эди. Бу таклифлар ғарб давлатларининг позициясини ҳамда БМТ Бош Ассамблеясининг ўн биринчи сессиясида кўп давлатлар билдирган мулоҳазаларни ҳисобга олиб тузилган эди. Шунга қарамай, АҚШ, Англия, Франция ва Канаданинг Кичик комитетдаги вакиллари Совет Ҳукуматининг таклифларини қўллаб-қувватламадилар. Бу мамлакатларнинг вакиллари қуролсизланиш соҳасида жузъий тадбирлар тўғрисидагина бир битимга келиш юзасидан музокаралар олиб бормоқчи эканликларини айтдилар.

Совет Ҳукумати, дейилади баёнотда, гарчи қуролсизланиш проблемасини тўла ҳажмда дарҳол ҳал қилиш тарафдори бўлса ҳам, у ғарб давлатларининг позицияси билан ҳисоблашиб ҳамда қуролсизланиш ишини боши берк кўчадан олиб чиқишни истаб, ўттизинчи апрелда қуролсизланиш соҳасида жузъий тадбирлар ўтказиш таклифини илгари сурди.

Совет Иттифоқининг жузъий қуролсизланиш соҳасидаги таклифларида қуролли кучларни, қурол-яроғларни ва ҳарбий бюджетларни қисқартириш, шунингдек ўзга территориялардаги чет эл ҳарбий базаларини аста-секин тугатиш, шунингдек, халқаро кескинликни юмшатишга қаратилган бир қанча тадбирларни амалга ошириш кўзда тутилган эди.

АҚШ ва унинг иттифоқчилари атом ва водород қуролини тамомила тақиқлашдан қатъиян бош тортганликларини назарда тутиб, Совет Иттифоқи 30 апрелда давлатлар биринчи қадам сифатида, ҳамма турдаги атом ва водород қуролини, шу жумладан авиация бомбаларини, ҳаракат радиуси турлича бўлган ва атом ҳамда водород заряди бўлган ракеталарни, атом артиллериясини ва шу каби қуролларни ҳарбий мақсадларда қўлланишдан воз кечиш тўғрисида ўз зиммаларига тантанали мажбурият олсинлар, деб таклиф қилди.

Совет Иттифоқи ядро қуроли синовларини тўла ва сўзсиз тўхтатиш учун курашмоқда. Лекин ғарб давлатлари бундай қадамни қўйишга розилик билдирмаётганликлари сабабли Совет Ҳукумати ўзаро мақбул битимга эришиш манфаатларини кўзлаб, ядро синовларини лоақал икки-уч йилга вақтинча тўхтатиб туришни таклиф қилди. Совет Иттифоқи ғарб давлатларининг истагини назарга олиб, синовларни тўхтатиш тўғрисидаги битимнинг бажарилишини кузатиш учун ўзаро келишув асосида СССР, АҚШ ва Буюк Британия территорияларида ҳамда Тинч океан районида контроль постлари ўрнатишни таклиф қилди.

Фойдали эканлиги бутун инсониятга аён бўлган бундай чора эътироз туғдирмаслиги керак эди. Лекин, ядро қуроли синовларини тўхтатиш ёки лоақал икки-уч йилга вақтинча тўхтатиб туриш тўғрисида ғарб давлатлари билан шу вақтгача бир фикрга келишга муваффақ бўлинмади. АҚШ атом ва водород қуроли синовларини тўхтатиб туриш тўғрисидаги таклифни расман рад этмаса ҳам, бу таклифни амалга оширишни қуролсизланиш соҳасида бошқа тадбирларга сунъий равишда боғлиқ қилиб қўйиб, бу ҳақда бир фикрга келиш имкониятини йўққа чиқармоқда. Қуролсизланиш соҳасидаги ана шу бошқа тадбирларни мувофиқлаштириш эса ғарб давлатларининг тутган позицияси натижасида вужудга келган анча катта қийинчиликларга дуч келмоқда. Ғарб давлатлари, жумладан, парчаланувчи материалларни ҳарбий мақсадларда ишлаб чиқаришни тўхтатиш тўғрисида бир битимга эришилмасдан туриб, ядро қуроли синовларининг ҳатто вақтинча тўхтатилишига ҳам рози бўлмаяжакларини билдирмоқда.

Лекин бу шарт қабул қилинган тақдирда ҳам АҚШ синовларни атиги ўн икки ойгагина, яъни навбатдаги синовга тайёргарлик кўриш учун талаб қилинганидан ортиқ бўлмаган муддатга тўхтатиб туриш тўғрисида гаплашишга рози бўлади. АҚШнинг 21 августдаги баёнотида, гарчи, синовларни яна ўн икки ойга тўхтатиш ҳақида қўшимча муддат тўғрисида айтилган бўлса ҳам, лекин бунда қўйилаётган шартлар сабабли, бу муддат тўғрисида бир битимга келиш имконияти биринчи муддат тўғрисида бир битимга келиш имкониятидан ҳам гумонлироқдир.

Ғарб давлатларининг кейинги таклифларида ядро қуролининг ҳозиргача тўпланган запасларини давлатлар ихтиёрида сақлаб қолишгина эмас, балки парчаланувчи моддаларнинг мавжуд запасларидан бу хил қурол ишлаб чиқаришни давом эттириш кўзда тутилади, ғарб давлатлари ядро қуролининг тақиқланишига қарши қатъий эътироз билдираётганликлари тўғрисида гапириб ҳам турмаймиз.

Шундай бир савол туғилади: Американинг ҳарбий мақсадлар учун парчаланувчи материаллар ишлаб чиқаришни тўхтатиш тўғрисидаги таклифи қабул қилинган ҳолда ҳам Қўшма Штатларда атом ва водород бомбалари ишлаб чиқариш аввалгидек давом эттириладиган бўлса, атом қуроли эса аввалгича тақиқланмайдиган бўлса, Американинг бу таклифидан нима маъно чиқади? Бу фактлар АҚШнинг, шунингдек Англиянинг ҳам ҳақиқатда атом ва водород қуроли ишлаб чиқаришни тўхтатиш ниятида эмасликларини кўрсатиб турибди.

Ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисидаги масаланинг БМТ Кичик комитетида муҳокама қилиниши атом ва водород бомбаларини тажриба учун портлатишларнинг давом эттирилаётганлиги учун жавобгарлик бутунича ғарб давлатларининг, биринчи галда АҚШ ва Буюк Британиянинг ҳукуматлари зиммасига тушганлигини кўрсатади.

Ғарб давлатларининг ҳукуматлари, дейилади баёнотда, атом ва водород қуролини қўлланиш қонуний бир нарса деб ва гап уни қўлланишдан воз кечиш устида эмас балки бу қуролни қўлланиш шартлари ва вазиятини белгилаш устидагина бориши мумкин деб кўрсатишга уринмоқдалар. Жумладан, БМТ Уставининг 51-моддасига, яъни давлатларнинг ўзларига ҳужум қилинган тақдирда ўзларини мудофаа қилиш ҳуқуқини кўзда тутган моддасига мувофиқ, ядро қуролини қўлланишни қонуний деб эътироф қилиш таклиф этилади. Лекин, бундай формулировканинг қабул қилиниши ядро қуролини тақиқлашга олиб бормас эдигина эмас, балки ҳақиқатда бу қуролни қўлланишнинг қонунлаштирилишини билдирган бўлур эди. Бундай формулировка агрессорга ўз-ўзини мудофаа қилиш ҳуқуқи баҳонаси билан атом ва водород қуролидан фойдаланиш имкониятини беради.

Иккинчи жаҳон уруши тамом бўлганидан бери ўн икки йил ўтди, дейилади сўнгра баёнотда, аммо ғарбдаги асосий давлатларнинг қуролли кучлари тинчлик вақти шароитига мувофиқ даражагача ҳали қисқартирилгани йўқ ва уруш гўё ҳали тамомланмагандек, чет элларнинг территорияларида қолиб келмоқда. АҚШ, Буюк Британия ва Франция нормал бўлмаган бундай ҳолга хотима беришга интилмаётганликларини, балки янги урушга тайёргарлик кўраётганликларини фактлар кўрсатиб турибди.

НАТОда қатнашувчи мамлакатлар қуролли кучларининг умумий сони 1956 йилда 6-7 миллион кишига етди, бу блок қатнашчиларининг жами ҳарбий харажатлари эса 1957 йилда камида 58-60 миллиард долларни ташкил этади.

Совет Иттифоқи ҳам қуролланаётир ва мудофаа мақсадлари учун анча маблағ сарфлаётир, деб айтишлари мумкин. Бу шундай, албатта. Лекин, ўз-ўзидан маълумки, СССР ҳам, бошқа тинчликсевар давлатлар ҳам Совет Иттифоқи теварагида АҚШ ҳарбий базалари, НАТО базалари деб аталган базалар халқаси вужудга келтирилганлигини ҳисобга олмасликлари мумкин эмас.

Бу ҳол Совет Иттифоқи ва социалистик лагердаги бошқа мамлакатлар олдида ҳар қандай агрессияни даф этишга ва агрессорни жиловлашга тайёр бўлиб туриш учун ўз хавфсизлигини таъминлаш юзасидан тегишли чораларни кўриш зарурриятини туғдиради.

Совет Ҳукумати зўр бериб қуролланишга барҳам беришга интилиб, БМТ қуролсизланиш Кичик комитети ишларида қатнашаётган ғарб давлатлари ҳукуматларига 18 мартда ва 30 апрелда мурожаат этиб, АҚШ, СССР, Буюк Британия ва Франциянинг қуролли кучларини, қурол-яроғларини ва ҳарбий бюджетларини камайтириш тўғрисида тамомила конкрет таклифларни илгари сурди.

Ғарб давлатлари совет таклифларига нисбатан салбий позицияга туриб олдилар ва қуролли кучларни ҳамда қурол-яроғларни реал камайтиришни амалга ошириш тўғрисида битим тузишдан ҳар хил сохта баҳоналар билан бўйин товламоқдалар.

Шундай қилиб, тажриба кўрсатадики, зўр бериб қуролланишни тўхтатишга қаратилган ҳар қандай конкрет таклифлар Қўшма Штатлар, Буюк Британия ва бошқа ғарб давлатлари ҳукуматларининг қаршилигига дуч келмоқда.

Узоқ вақтдан бери ғарб давлатларининг ҳукуматлари, дейилади яна баёнотда, қуролсизланиш масалалари юзасидан бир битимга келишни аэрофотосъёмкалар ёрдами билан ҳаво инспекцияси ўтказиш тўғрисидаги ўз планларининг қабул қилиниши билан боғлиқ қилиб қўймоқдалар.

Бироқ, АҚШ ва унинг шериклари аэрофотосъёмкалар тўғрисидаги масалани қуролсизланиш тўғрисида битим тузилиши учун шарт қилиб илгари сураётганликларини назарга олиб ҳамда бу давлатларга маълум даражада ён беришга интилиб, Совет Ҳукумати аэрофотосъёмкалар қўлланишга розилик билдирди ва ҳаво инспекцияси ўтказиш керак бўлган муайян районларни кўрсатиб берди.

Лекин АҚШ ва ғарбдаги бошқа давлатлар мазкур совет таклифларини қўллаб-қувватламасдан, бу билан қуролсизланиш тўғрисида битим ишлаб чиқишга ёрдам беришни истамадилар.

Бунинг ўрнига АҚШ, Франция, Буюк Британия ва Канада аэрофотосъёмкалар тўғрисида 2 августда янги таклифлар киритдилар. Бу таклифларда АҚШ, Канада ва Совет Иттифоқининг бутун территорияси устида учиб ўтиш кўзда тутилади.

АҚШ ҳозир аэрофотосъёмкалар тўғрисида янги таклифни илгари сурганида қандай мақсадни кўзлайди? АҚШ давлат арбоблари ва НАТО арбоблари тинчликсевар давлатларга қарши атом урушига тайёрланаётганликларини, бу давлатларнинг территорияларини, уларнинг энг муҳим саноат ва сиёсий марказларини, коммуникация марказларини ва бошқа жойларини ҳаводан бомбардировка қилишга тайёрланаётганликларини яширмаётирлар ва очиқдан-очиқ айтмоқдалар. АҚШ давлат арбоблари ва ҳарбий арбобларининг гапидан кўриниб турибдики, АҚШ ва НАТОнинг ҳарбий раҳбарлиги ҳаводан фотосъёмкалар ўтказиш йўли билан Совет Иттифоқининг энг муҳим саноат марказлари ва коммуникация марказлари қаерда жойлашганлиги ҳақида энг тўла маълумотларга эга бўлишни истайди. Равшанки, АҚШнинг бу таклифи разведкачилик маълумотлари тўплаш мақсадини кўзлайди, у халқаро вазиятнинг яхшиланишига эмас, балки ёмонлашувига олиб боради ҳамда объектив суратда, уруш хавфини йўқотишга эмас, балки агрессив уруш тайёрлашга хизмат қилишга қаратилгандир.

Шу нарса жуда характерлидирки, ғарб давлатларининг таклифлари агрессив НАТО ҳарбий гуруҳига аъзо бўлган давлатларнинг ҳарбий базалари жойлашган бир қанча мамлакатларнинг территорияларида аэрофотосъёмкалар ўтказишни кўзда тутмайди.

Совет Ҳукумати ҳозирги вақтда халқаро кескинликни камайтиришга, давлатлар ўртасида ҳамкорликни ривожлантиришга, иқтисодий ва маданий алоқаларни кенгайтиришга, савдо-сотиқ соҳасидаги камситишларни тугатишга ёрдам берадиган тадбирларни амалга оширишга эътибор берилиши лозим, деб ҳисоблайди. Уруш пропагандасини, айниқса у ёки бу давлатга қарши атом ёхуд водород қуроли қўлланиш пропагандасини тақиқлаш давлатлар ўртасидаги муносабатларни яхшилашда катта роль ўйнаши мумкин эди. Уруш пропагандасини тақиқлаш тўғрисида 1947 йилда БМТ Бош Ассамблеяси қабул қилган резолюция бажарилмаётир. Уруш пропагандасига қарши қонунлар Совет Иттифоқида ва яна баъзи бир давлатлардагина қабул қилинди. Бошқа мамлакатларда уруш пропагандасига қарши қонунларнинг йўқлиги милитаристик кайфиятларни, халқлар ўртасида душманлик ва адоватни авж олдириш учун қулай замин туғдирмоқда. Халқаро кескинликни камайтириш ва уруш хавфини камайтириш манфаатларини кўзлаб, уруш пропагандасига барҳам бериш учун тегишли чоралар кўриш зарур эди.

Ядро қуролини тақиқлаш, давлатларнинг қуролли кучларини ва қурол-яроғларини анча камайтириш, бошқа давлатларнинг территорияларидаги чет эл ҳарбий базаларини тугатиш халқаро кескинликни камайтириш учун ва давлатлар ўртасида ишонч муҳитини вужудга келтириш учун жуда муҳим аҳамиятга эга.

Ана шундай шароитда СССРнинг, АҚШнинг ва НАТОга, СЕАТОга, Бағдод пактига кирган бошқа мамлакатларнинг ҳамда Варшава шартномаси мамлакатларининг бутун территориясида ўзаро аэрофотосъёмкалар ўтказиш йўлидаги ҳамма ғовлар ҳам ўз-ўзидан йўқолиб кетади.

Сўнгра, Совет Ҳукуматининг баёнотида қуролсизланиш тўғрисидаги масалаларни БМТ органларида муҳокама қилишга турли қитъалардаги ва ҳар хил ижтимоий системалардаги кўпроқ давлатларни жалб этиш зарурлиги таъкидланади, бу эса масалани анча объектив муҳокама қилишга имкон берган бўлур эди.

Ҳозирги вақтда, дейилади баёнотда, қуролсизланиш соҳасида ва атом уруши хавфининг олдини олиш соҳасида кечиктириб бўлмайдиган энг зарур баъзи чоралар тўғрисида битимга эришиш учун реал имкониятлар мавжуд, ССР Иттифоқи Ҳукумати, АҚШ, Буюк Британия, Франция ва Канада ҳукуматларига яна мурожаат этиб, қуролсизланишга доир бошқа масалалар юзасидан битимга эришилгунча қуролсизланиш соҳасида кечиктириб бўлмайдиган биринчи навбатдаги чоралар тўғрисида дарҳол бэмаслаҳат бир фикрга келишни таклиф қилади.

Совет Ҳукумати биринчи навбатда, атом ва водород қуроли синовларини дарҳол ва сўзсиз тўхтатиш тўғрисида ёки бу синовларни икки-уч йилга вақтинча тўхтатиб туриш ва тегишли контроль ўрнатиш тўғрисида бир битимга келишни, бу тадбирни қуролсизланиш соҳасидаги бошқа тадбирларнинг амалга оширилиши билан боғлаб қўймасликни таклиф этади.

Шунингдек, Совет Ҳукумати қуролсизланиш соҳасида давлатларнинг атом ва водород қуролини қўлланишдан воз кечишларини, давлатларнинг қуролли кучларини муайян миқдорларгача камайтиришни; давлатларнинг қурол-яроғларини ва ҳарбий бюджетларини камайтиришни; бошқа давлатларнинг территорияларидаги чет эл базаларини тугатишни; АҚШ, СССР, Англия ва Франциянинг Германиядаги қуролли кучларини камайтиришни; қуролсизланиш соҳасидаги тадбирларнинг амалга оширилиши устидан халқаро контроль ўрнатишни кўзда тутадиган жузъий тадбирларни амалга ошириш тўғрисида бир фикрга келишни ҳам таклиф этади.

Финляндия маданият арбоблари ва парламент депутатлари делегациясининг Ўзбекистонда бўлиши

СССР Маданият министрлигининг таклифига мувофиқ, Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турган Финляндия маданият арбоблари ва парламент депутатларининг профессор Вуоренринне Тойво Илмари бошчилигидаги делегацияси бир неча кун Ўзбекистон пойтахтида бўлди.

Финляндия делегациясининг аъзолари ўзбек халқининг ҳаёти билан танишдилар. Тошкентда улар бир қанча маданий-маориф муассасаларида, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонларининг Диния назоратида бўлдилар. Меҳмонлар Орджоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозида анчагина вақт бўлиб, колхознинг ишлари билан танишдилар. Қишлоқ хўжалик артелининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. Матқобулов делегация аъзоларига колхознинг ташкил этилиши тўғрисида, унинг экономикаси ва структураси тўғрисида ҳикоя қилиб берди. Финляндия парламентининг депутатлари шунингдек колхоз аъзоларининг турмуш шароити билан, уларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш системаси билан, дала ишларининг механизацияланиши билан қизиқдилар. Уларнинг ҳамма саволларига батафсил жавоблар қайтарилди.

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги Финляндия маданият арбоблари ва парламент депутатлари шарафига қабул маросими ўтказди. Қабул маросимида профессор Вуоренринне Тойво Илмари бошлиқ делегациянинг ҳамма аъзолари ҳозир бўлдилар.

28 августда меҳмонлар Тошкентдан Тбилисига жўнаб кетдилар.

(ЎзТАГ)

Америка медикларининг группаси Тошкентга келди

СССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг таклифига кўра Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турган Америка медикларининг бир группаси 28 августда самолётда Фрунзедан Тошкентга келди. Америка Қўшма Штатлари медиклари группасининг составида: Вашингтондан доктор Отчс Л. Андерсон, доктор Х. Ван Заил Хайд, Питтсбургдан доктор Томас Перрон, Калифорниядан доктор Малкольм Х. Мерилл ва Массачусетс штатидан доктор Леонид Снегиревлар бор.

Тошкент аэродромида меҳмонларни Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг масъул ходимлари, илмий медицина муассасалари ва ўқув юртларининг раҳбарлари, врачлар кутиб олдилар.

Америка медикларининг группаси Ўзбекистонда соғлиқни сақлаш ишининг қўйилиши билан танишади.

(ЎзТАГ).

ХРОНИКА

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Президиуми ўртоқ Анвар Марасулович Қўчқоровни бошқа ишга ўтиши муносабати билан Ўзбекистон ССР Маданият министри вазифасидан озод қилди.

Редактор З. ЕСЕНБОЕВ.

РЕДАКЦИЯ ВА НАШРИЕТ АДРЕСИ: Тошкент. «Правда Востока» кўчаси № 34. РЕДАКЦИЯ БУЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ: коммутатор — 26334 ва 33262 орқали Партия турмуши бўлими — 136. Пропаганда бўлими — 136. Совет қурилиши бўлими — 132. Маданият бўлими — 132. Адабиёт ва санъат бўлими — 29040. Қишлоқ хўжалик бўлими — 135. Саноат ва транспорт бўлими — 34048. Хатлар бўлими — 156. Маҳаллий ахборот бўлими — 135. Секретариат — 34048. Эълонлар бўлими — 38142.

Р. 06210. «Қизил Ўзбекистон, «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. № 1878.